

Onsdagen den 5 december

Kl. 19.30

*Lärarvikarier i
gymnasieskolan*

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

§ 1 Lärarvikarier i gymnasieskolan

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1979/80:6 med anledning av motioner om gymnasieskolan m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1978/79:226 av Ulla Ekelund (c), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde förslag till åtgärder i anslutning till vad i motionen anförs om utbildning i hantverksyrken,

1978/79:319 av Olle Aulin (m) och Ingrid Sundberg (m),

1978/79:367 av Georg Andersson (s),

1978/79:369 av Per Olof Håkansson (s),

1978/79:371 av Birgitta Rydle (m),

1978/79:519 av Britta Bergström (fp),

1978/79:567 av Ingrid Diesen m. fl. (m), såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

1978/79:625 av Inga Lantz m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hemställde hos regeringen att förslag om lärarvikarier inom gymnasieskolan snarast förelades riksdagen,

1978/79:738 av Ivan Svanström (c),

1978/79:739 av Ivan Svanström (c) och Bengt Bengtsson (c),

1978/79:908 av Arne Andersson i Gamleby m. fl. (s),

1978/79:912 av Lennart Bladh m. fl. (s),

1978/79:925 av Ove Nordstrandh m. fl. (m),

1978/79:1337 av Gösta Bohman m. fl. (m), såvitt nu var i fråga (yrkandet 3),

1978/79:1341 av Georg Danell (m) och Birgitta Rydle (m),

1978/79:1361 av Wiggo Komstedt (m) och Bo Lundgren (m),

1978/79:1364 av Karl Leuchovius (m) och Sten Svensson (m),

1978/79:1366 av Anna-Lisa Nilsson (c) och Erik Johansson i Hållsta (c),

1978/79:1377 av Rune Rydén (m) och Olle Aulin (m),

1978/79:1390 av Rune Ångström (fp),

1978/79:1894 av Bertil Fiskesjö (c),

1978/79:1904 av Erik Johansson i Simrishamn (s) och Lennart Bladh (s) samt

1978/79:1923 av Rune Rydén (m).

Onsdagen den
5 december 1979

*Lärarvikarier i
gymnasieskolan*

Utskottet hemställde

1. beträffande samverkan mellan gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:925,
2. beträffande vidgad musikutbildning av individuell karaktär att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:369,
3. beträffande naturvetenskaplig och teknisk utbildning i gymnasieskolan att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1337 yrkandet 3,
4. beträffande utbildning i allmän djurkunskap och djurskötsel att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1364,
5. beträffande körkortsutbildning i det allmänna skolväsendets regi att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:739,
6. beträffande översyn av den treåriga ekonomiska linjen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:371,
7. beträffande linjebenenämning av tvåårig trädgårdskurs att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:738, 1978/79:912, 1978/79:1361 och 1978/79:1366,
8. beträffande utvärdering av musiklinjen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1341,
9. beträffande lokalisering av musiklinje till övre Norrland att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:367,
10. beträffande lokalisering av musiklinje till Skellefteå att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1390,
11. beträffande lokalisering av utbildning inom turism och rekreation till Kalmar att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:908,
12. beträffande lokalisering av fiskeutbildning till Simrishamn att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1904,
13. beträffande statsbidrag till lärlingsutbildning att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:226 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,
14. beträffande dansarutbildning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:567 yrkandet 2,
15. beträffande resurser för stödundervisning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1923,
16. beträffande institutionsföreståndare m. m. för yrkesinriktade linjer att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:319 och 1978/79:519,
17. beträffande lärarvikarier i gymnasieskolan att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:625,
18. beträffande meritvärdet av hemteknisk kurs att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1377,
19. beträffande meritvärdering vid tillsättning av lärartjänst att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1894.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! I februari 1978 fick skolöverstyrelsen i uppdrag att utreda frågan om vad ett system med lärarvikarier i grundskolan skulle kosta. Ett

halvår senare var den arbetsgrupp som tillsattes för uppgiften klar med sitt arbete och föreslog att man skulle räkna med en korttidsfrånvaro på 4 % för lärare i läroämnena och för lärare i gymnastik, musik och teckning.

Att beräkna frånvaron till bara 4 % – eller till 3 % som man gör f. n. – är för litet. Ungefär 12 % av lärarkåren har löpande tjänstledighet av olika orsaker, och 5 % av dessa 12 är av s. k. korttidskaraktär. Man kan förmoda att siffran 5, % kommer att öka allteftersom ledighet för bl. a. facklig förtroendeman blir allt vanligare.

Alltnog, kostnaden för reservvikariesystemet i grundskolan beräknades av arbetsgruppen till 200 milj. kr.

Om man skulle utvidga reservvikariesystemet till att omfatta även gymnasiet, skulle det kosta ytterligare 39 milj. kr. Det måste betraktas som en blygsam kostnad jämfört med de 200 miljonerna. Det är dessutom inte givet att kostnaderna för lärarvikarier i gymnasieskolan verkligen behöver uppgå till ens det. Enligt 5 § i förordningen om statsbidrag till driftkostnader för viss kommunal utbildning utgår statsbidrag till 100 % av lönekostnaderna för bl. a. lärare och skolledare i gymnasieskolan, dvs. även för vikariekostnader. Under förutsättning att lärarvikarierna i gymnasieskolan tjänstgör i stället för tjänstledig lärare blir det inga merkostnader för staten. Det är bara under förutsättning att tjänstledighetsfrekvensen i kommunen är låg i förhållande till föreslagen andel lärarvikarier som det uppstår merkostnader.

Utskottet avstyrker vpk-motionen 625, som föreslår att det skall finnas ett reservvikariesystem också på gymnasiet. Utskottet hänvisar till att skolöverstyrelsen på nytt har fått i uppdrag att kostnadsberäkna denna fråga.

Vpk anser att det skall finnas fasta reservvikarier på alla skolstadiet. Det innebär en trygghet och en bättre pedagogisk situation. Att eleverna kan känna den trygghet som ligger i att omges av samma människor måste ha stor betydelse för hur skolresultaten blir, och det har också stor betydelse för hur eleverna trivs i skolan. För lärarna betyder ett reservvikariesystem en trygghet i anställningen. Man skulle också med ett utbyggt system få en bättre geografisk samordning i fråga om behöriga lärare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 625.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Inga Lantz har säkerligen rätt när hon talar om att det vore värdefullt med ett system med reservvikarier i gymnasieskolan. Det är bara det att det kostar mycket pengar, och man kan i dagens ekonomiska läge inte säga att 39 miljoner är en blygsam summa. Att det kostar mycket pengar är skälet till att utskottet inte tillstyrker motionsyrkandet.

Beräkningsgrunden när det gäller kostnaderna är också något osäker, och skolöverstyrelsen kommer därför att få i uppdrag att göra om beräkningarna. När det är klart vet vi vad ett system med reservvikarier i gymnasieskolan kommer att belöpa sig till, och så får vi vid ett senare tillfälle bedöma om vi har råd att anslå det beloppet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Onsdagen den
5 december 1979

*Lärarvikarier i
gymnasieskolan*

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det var ju roligt att Stig Alemyr och jag är överens om behovet av reservvikarier i gymnasieskolan. Det är inte första gången vi debatterar den här frågan här i kammaren. Förslag har tidigare förts fram av vänsterpartiet kommunisterna när det gällt grundskolan, och det har resulterat i att systemet nu tillämpas där. Det finns ingenting som säger att man inte skulle behöva ha systemet också på gymnasieskolan.

Vikariekostnaderna måste ju ändå betalas, och jag tycker därför att det är svårt att förstå varför man inte kan anslå medel för ett system med fasta reservvikarier. Medel borde kunna utgå för ett fullt utbyggt sådant system, där hela behovet av korttidsvikarier tillgodoses både i grundskolan och gymnasieskolan. Om utskottet delar vår uppfattning i sak, borde man också ha kunnat göra ett uttalande om det.

Det system som tillämpas nu betyder för eleverna ständiga avbrott i relationerna till lärarna. Jag tror att det skulle innebära stora pedagogiska fördelar för en skola, om man kunde ha ett system med fasta reservvikarier. Frågan om personalpooler och reservvikariesystem diskuteras ju också i andra sammanhang, eftersom man har insett betydelsen av att ha en sådan här fast kår av anställda. Lika väl som eleverna i grundskolan behöver en fast lärarkår, behöver förstås också eleverna på gymnasieskolan det. En sådan tror jag skulle inverka positivt på hela skolarbetet både när det gäller undervisningen och när det gäller trivseln och arbetsmiljön i skolan över huvud taget.

Jag har som sagt svårt att förstå njuggheten från utskottets sida. Särskilt mot bakgrund av att utskottets talesman nu säger att vi är överens på den här punkten och att de argument som framförts är riktiga tycker jag att utskottet borde ha kunnat bifalla motionen.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Den lapp som Inga Lantz nu läste från har hon ju skrivit innan hon hörde mitt inlägg. Hon fortsätter att argumentera helt i onödan. Jag har inte invänt emot önskemålet om ett system med reservvikarier, men skolöverstyrelsen har räknat ut att detta innebär en utgiftsökning för samhället på 39 miljoner, och det har vi inte råd med nu. Vi har bett om nya beräkningar, som kanske visar att det skulle kunna bli billigare, och sedan får vi se vad resultatet blir av det.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är ju ändå så att kostnaderna för vikarierna, vare sig de utgår för en fast reservvikariepool eller inte, skall betalas. Jag tycker det argument som framförts är väl tunt.

Om det här är en onödig argumentation därför att jag har aldeles rätt i vad jag säger, då tycker jag det är ännu märkligare att man inte från utskottets sida har framhållit detta starkare och bifallit den här motionen.

Mom. 1-16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 625 av Inga Lantz m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet 6 mom. 17 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 625 av Inga Lantz m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 300

Nej - 17

Mom. 18 och 19

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 2 Transportstöd

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1979/80:5 med anledning av propositionen 1978/79:152 om transportstöd jämte motioner.

I propositionen 1978/79:152 hade regeringen (kommunikationsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. anta inom kommunikationsdepartementet upprättat förslag till lag med bemyndigande om utjämning av taxor för vissa lastbilstransporter,
2. godkänna de av föredragande departementschefen i propositionen förordade riktlinjerna för ett fortsatt transportstöd till Norrland,
3. godkänna de av föredragande departementschefen i propositionen förordade riktlinjerna för fortsatt transportstöd till Gotlandstrafiken.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen behandlas transportstödet till Norrland och transportstödet till Gotlandstrafiken.

När det gäller transportstödet till Norrland föreslås att nuvarande tre transportstödszoner skall ersättas med sex transportstödszoner, vilket ger möjlighet till att i högre utsträckning differentiera stödet mellan inlands- och kustregionerna. Den kortaste bidragsgrundande transportsträckan föreslås

Nr 45

Onsdagen den
5 december 1979

Transportstöd

bli sänkt från 251 km till 151 km när det är fråga om transporter som berör det nuvarande inre stödområdet. När det gäller bidragssatserna föreslås att dessa skall höjas dels för transporter som berör den nordligaste transportstödszonen, dels för transporter som berör de inre delarna av Kopparbergs län och Torsby kommun i Värmlands län.

Intransportstödet föreslås i fortsättningen bli i huvudsak branschknutet och inte som nu varuanknutet, vilket innebär en utbyggnad och förenkling av stödet. Den nedre viktgränsen föreslås bli sänkt från 250 kg till 100 kg. Samtidigt föreslås att kravet om verklig vikt slopas och att i fortsättningen den fraktdragande vikten skall läggas till grund för bedömning av bidrag. Härigenom uppnås större rättvisa för företag med volymlätt gods och en förskjutning av stödet till små företag. Det sammanlagda bidragsgrundande belopp som krävs för att bidrag skall kunna utgå föreslås bli höjt från 3 000 kr. per år till 10 000 kr. per år. Utbetalning av stödet föreslås ske två gånger per år i stället för en gång per år.

Den sammanlagda kostnadsökningen för de föreslagna åtgärderna för transportstödet till Norrland har beräknats till ca 14 milj. kr. per år.

När det gäller transportstödet till Gotlandstrafiken konstateras i propositionen att detta, tillsammans med andra åtgärder som vidtagits, lett till så förmånliga avgifter för trafikanterna att den s. k. vägprincipen kan betraktas som genomförd. Bl. a. mot denna bakgrund föreslås att nuvarande stöd bibehålls tills vidare. För att eliminera viss överkompensation till transportförmedlingsföretagen till följd av det s. k. Gotlandstillägget föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen utser får möjlighet att meddela föreskrifter om högsta tillåtna Gotlandstillägg i inrikes fjärrtrafik. Vidare föreslås att statligt bidrag skall utgå till transportföretag för att täcka de merkostnader som inte kompenseras av intäkterna av Gotlandstillägget. Det statliga bidraget har beräknats till ca 2 milj. kr. per år.''

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:528 av Lilly Hansson m. fl. (s), vari föreslagits att riksdagen beslutade att den lägsta bidragsgrundande sändningsvikten för erhållande av transportstöd skulle tas bort,

1978/79:951 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 3 e) hemställts att riksdagen hos regeringen gav till känna vad som anförts i motionen angående transportstödet framtida utformning.

1978/79:1399 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen uttalade dels att sjötransporter borde inräknas bland stödberättigade transportmedel, dels att pappersprodukter av stapelvarukaraktär borde inräknas bland stödberättigade varukategorier,

1978/79:1401 av Georg Danell (m) och Lars Schött (m),

1978/79:1410 av Filip Johansson (c) och Torsten Stridsman (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde förslag om utbyggt transportstöd i enlighet med vad som anförts i motionen,

1978/79:1420 av Göte Pettersson (fp) och Runc Ångström (fp), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att de i motionen framförda förslagen om utvidgning av transportstödet övervägdes vid den översyn som pågick,

Transportstöd

1978/79:1429 av Håkan Winberg m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att det regionala transportstödet utformades så att det skulle utgå för

1. sjötransporter,
2. transporter med s. k. firmabilar,
3. transporter med sådana pappersprodukter som från den 1 januari 1978 undantagits från stödet,
4. transporter av glas till stödområdet,
5. vissa persontransporter,
6. transporter i det inre stödområdet som översteg 101 km,
7. transporter vars sändningsvikt inte uppgick till 250 kg verklig vikt,
8. transporter av rundvirke inom och ut från stödområdet,

1978/79:1950 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. (c, m), vari föreslagits att riksdagen i skrivelse till regeringen begärde en snabb prövning av ett frakttöd för massaved i Norrlands inland så att förutsättningar för jämnare skogsuttag och sysselsättning skapades,

dels de med anledning av propositionen under våren 1979 väckta motionerna

1978/79:2516 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle föreslå att Hofors och Ockelbo skulle ingå i transportstödszon 1,

1978/79:2517 av Torsten Gustafsson (c) och Per-Axel Nilsson (s),

1978/79:2518 av Yngve Nyquist m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen uttalade sig för att transportstödet borde utvidgas till att även gälla företag i Ludvika och Smedjebackens kommuner i Kopparbergs län,

1978/79:2519 av Johan Olsson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade att det sammanlagda bidragsgrundande belopp som krävdes för att transportstöd skulle utgå angavs till 6 000 kr. per år,

1978/79:2520 av Arne Persson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om utformningen av transportstödet,

Onsdagen den
5 december 1979

Transportstöd

1978/79:2521 av Magnus Persson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde

1. att transportstödet skulle omfatta fartygstrafiken på Väneren, Mälaren och inre vattenvägar i övrigt,
2. att transportstödet skulle utvidgas till att omfatta även skogsindustriprodukter som framställts inom skogslänen,

1978/79:2522 av Per Petersson (m) och Tore Nilsson (m), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna

1. att personfraktstöd borde införas enligt förslag i motionen,
2. att temporärt transportstöd borde införas för massavedstransporter,
3. att sjötransportstöd borde införas enligt Norrbottendelegationens förslag,
4. att Jokkmokks kommun borde överföras till fraktstödszon 6.
5. att lägsta fraktstödsberättigade sträcka borde fastställas till 101 km,

1978/79:2523 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen med ändring i propositionen beslutade
 - a. att transportstödszon 6 skulle bestå av Gällivare, Kiruna, Kalix, Överkalix, Haparanda, Övertorneå, Pajala, Arjeplogs, Arvidsjaurs och Jokkmokks kommuner,
 - b. att den kortaste bidragsgrundande transportsträckan skulle vara 101 km, att gälla inom det nuvarande inre stödområdet,
 - c. att transportstödet t. v. skulle gälla också jordbruks- och livsmedelsprodukter även på transportsträckor under 251 km,
 - d. att transportstödet skulle omfatta jämväl transporter som utfördes med fartyg,
2. att riksdagen hemställde hos regeringen om att eventuella effekter av regeringsförslaget om en inskränkning av transportstödet för jordbruks- och livsmedelsprodukter inom avståndsintervallet 101 km till 251 km utreddes,
3. att riksdagen hemställde hos regeringen om utredning och förslag beträffande införande av persontransportstöd,

1978/79:2524 av Håkan Winberg (m), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala att Kramfors och Örnsköldsviks kommuner borde placeras i transportstödszonen 4,
2. uttala att Sollefteå och Ånge kommuner borde placeras i transportstödszonen 5,
3. uttala att lägsta bidragsgrundande transportsträcka i transportstödszonerna 3, 5 och 6 borde vara 101 km,
4. uttala att det fraktbidrag för vissa pappersprodukter som slopades fr. o. m. den 1 januari 1978 borde återinföras,
5. uttala att transporter med s. k. firmabilar borde vara bidragsberättigade,
6. uttala att sjötransporter borde vara bidragsberättigade,

7. uttala att den myndighet som handlade frågor om transportstöd borde vara lokaliserad till något av Norrlandslänen,

8. hos regeringen begära att frågan om persontransportstöd skyndsamt ytterligare utreddes,

dels de med anledning av propositionen under hösten 1979 väckta motionerna

1979/80:5 av Filip Johansson (c) och Arne Lindberg (c), vari hemställts

1. att riksdagen beslutade begära att regeringen inrättade ett företagsinriktat persontransportstöd avseende transportstödszonerna 4, 5 och 6 i Norr- och Västerbotten och med de procentuella bidragssatser från 15 till 50 vilka föreslagits tillämpas för godstransportstödet,

2. att riksdagen anvisade erforderliga medel härför,

1979/80:21 av Essen Lindahl m. fl. (s), vari hemställts

1. att riksdagen skulle avslå regeringens förslag om transportstöd till Norrland,

2. att riksdagen hos regeringen skulle begära förslag till transportstöd till Norrland i enlighet med de riktlinjer som angavs i motionen,

1979/80:22 av Rune Torwald m. fl. (c), vari föreslagits att riksdagen beslutade

1. att transporter av jordbruks- och livsmedelsprodukter skulle omfattas av transportstöd också i avståndsintervallet 151–250 km,

2. att ett transportstöd infördes för massavedstransporter,

3. att hos regeringen begära en snabb prövning av möjligheterna att införa transportstöd för ur energisynpunkt viktiga skogsbaserade råvaror som exempelvis torv och flis,

4. att indelningen i transportstödszoner utformades i enlighet med vad som i motionen föreslagits,

5. att avgränsning av transportstödszoner, transportsträckor och bidragssatser utformades i enlighet med vad som i motionen föreslagits,

6. att den nedre viktgränsen för bidragsberättigade frakter sattes till 50 kg fraktdragande vikt,

7. att det lägsta bidragsgrundande beloppet sattes till 5 000 kr.,

8. att transportrådet lokaliserades till Östersund, och

1979/80:23 av Håkan Winberg (m), vari hemställts att riksdagen uttalade att Jämtlands län borde placeras i transportstödszonen 5.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle anta inom kommunikationsdepartementet upprättat förslag till lag med bemyndigande om utjämning av taxor för vissa lastbilstransporter,

2. att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:152 samt motionerna 1978/79:528, 1978/79:951 yrkandet 3 e, 1978/79:1399, 1978/

79:1410, 1978/79:1420, 1978/79:1429, 1978/79:1950, 1978/79:2516, 1978/79:2518–2523, 1978/79:2524 yrkandena 1–6 och 8, 1979/80:5, 1979/80:21, 1979/80:22 yrkandena 1–7 och 1979/80:23 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om de i propositionen och motionerna förordade riktlinjerna för fortsatt transportstöd till Norrland,

3. att riksdagen skulle

a. avslå motionen 1978/79:2517 om prissättningen för personbefordran i färjetrafiken enligt den s. k. vägprincipen, m. m.,

b. avslå motionen 1978/79:1401 om viss översyn av transportstödet till Gotlandstrafiken,

c. med bifall till propositionen 1978/79:152 godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för fortsatt transportstöd till Gotlandstrafiken,

4. att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:2524 yrkandet 7 om transportrådets lokalisering till något av Norrlandslänen och 1979/80:22 yrkandet 8 om transportrådets lokalisering till Östersund.

Reservationer hade avgivits

1. *beträffande transportstöd till Norrland* av Rolf Sellgren (fp) och Eric Rejdnell (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle

a. lämna motionerna 1978/79:1410, 1978/79:1420 och 1978/79:1429 yrkandet 4, samtliga motioner om transportstöd till Norrland, utan åtgärd,

b. med bifall till propositionen 1978/79:152 samt med avslag på motionerna 1978/79:528, 1978/79:951 yrkandet 3 e, 1978/79:1399, 1978/79:1429 yrkandena 1–3 och 5–8, 1978/79:1950, 1978/79:2516, 1978/79:2518–2523, 1978/79:2524 yrkandena 1–6 och 8, 1979/80:5, 1979/80:21, 1979/80:22 yrkandena 1–7 och 1979/80:23 godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för fortsatt transportstöd till Norrland,

2. *beträffande transportrådets lokalisering* av Bertil Jonasson, Rune Torwald och Anna Wohlin-Andersson (samtliga c) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:22 yrkandet 8 och med anledning av motionen 1978/79:2524 yrkandet 7 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om transportrådets lokalisering.

KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! När man som norrländska – och kanske speciellt som företrädare för inlandskommunen Sorsele – skall kommentera trafikutskottets betänkande 1979/80:5 beträffande transportstödet, så är man rov för stridiga känslor. Det finns ju ett par klart positiva förslag i proposition 1978/79:152, såsom ändrade vikt- och avståndsgränser, som man gärna skulle vilja se genomförda så snabbt som möjligt. Men å andra sidan innebär den föreslagna zonindelningen sådana nackdelar för i första hand kommunerna i Norrlands inland, att den inte kan accepteras. Det är emellertid min

förhoppning att kommunikationsdepartementet skall arbeta snabbt, så att ett nytt förslag kan föreläggas vårriksdagen så tidigt att de nya reglerna för transportstöd kan träda i kraft den 1 juli 1980. Utskottets skrivning tyder ju dess bättre på att man även där har samma önskan. De erforderliga justeringarna synes mig inte heller vara av den storleksordningen eller svårighetsgraden, att de bör bereda departementet några större svårigheter.

Varför anser jag – och centerpartiet – att den föreslagna zonindelningen inte kan accepteras av oss som bor och verkar i Norrlands inland? Det är ju alltid svårt att med ord tillfredsställande belysa ekonomiska och geografiska förhållanden. Folkpartiregeringen föreslog att stödet skulle fördelas på 6 zoner, där övre Norrland tillhör zonerna 4–6. Zon 4 utgörs av vissa norrländska kustområden, under det att zonerna 5 och 6 i stort utgörs av inlandskommunerna i norra Norrland. I sistnämnda zoner utgår ett transportstöd på 15 % för transporter inom avståndsintervallen 15–25 mil, något som däremot inte kommer de kustbaserade företagen inom zon 4 till godo. För företagen inom zon 6 tillkommer, att de vid transportsträckor överstigande 70 mil får ett transportstöd på 50 % jämfört med 35 % i zonerna 4 och 5.

Jag har givetvis inget att erinra mot att transportstöd med 15 % utgår för transporter inom intervallen 15–25 mil men hävdar, att de kommer att få mycket marginell betydelse för inlandsföretagen eftersom dessa som regel inte har några större marknader inom dessa avstånd. Tvärtom måste de avsätta huvuddelen av sina produkter till Mellansverige, där de stora marknaderna finns.

Det finns ett förhållande, som inte har berörts i propositionen och som enligt mitt och centerns förmenande måste påverka transportstödet utformning. De kustbaserade företagen i Norrland kan som regel avsätta ca 40 % av sin produktion på hemmamarknaden, dvs. inom en räjong med 15 mils radie. Inlandsföretagen däremot – möjligen med undantag för vissa företag i Östersund och Kiruna-Gällivare – kan som regel bara avsätta ca 10 % av sin produktion på hemmamarknaden. Ett transportstöd i intervallen 15–25 mil ger bara marginella ökning av denna "hemmamarknad". Inlandsföretagen måste alltså som regel avsätta bortåt 90 % av sin produktion till marknader som ligger mer än 70 mil bort, under det att företagen inom zon 4 bara behöver avsätta ca 50 % på så avlägset liggande marknader. Detta gör naturligtvis, att transportkostnaderna får olika tyngd i resp. företags totala utgiftskalkyl beroende på hur stor hemmamarknad man har.

Det är mot denna bakgrund centerpartisterna i utskottet under hand lagt fram ett förslag. I grova drag innebär förslaget att samtliga inlandskommuner i Norr- och Västerbotten hänförs till zon 6 samt att Jämtlands län hänförs till zon 5. Anmärkas kan kanske att zon 6 skulle få en ganska god överensstämmelse med stödområdet 6 för sysselsättningsstödet. Enligt min mening skulle detta förslag på ett radikalt och rättvist sätt ha ökat inlandsföretagens konkurrenskraft på de stora marknaderna i Syd- och Mellansverige. Tyvärr har förslaget bedömts alltför kostsamt för att kunna inrymmas inom de snäva

anslagsramar som i nuvarande budgetläge bedömts nödvändiga. I den situationen har vi arbetat vidare för att under alla förhållanden söka bättra situationen i de allra värst utsatta inlandskommunerna. Folkpartiregeringens förslag innebar ju att zongränserna löper i stort sett från sydost mot nordväst, något som ju leder till en diskriminering av de kommuner som befinner sig i det nordvästra hörnet av resp. zon. Det är ju också klart visat att just dessa kommuner dras med de svåraste sysselsättningsproblemen.

Jag vill därför här redovisa ett "minimiförslag", som stöds av hela centerns riksdagsgrupp och som kallas centerns andra kompromissförslag. I förslaget har vi strävat efter att gränserna mellan zonerna 6, 5 och 3 skall gå i så öst-västlig riktning som möjligt. Gränserna kan naturligtvis även diskuteras i vårt förslag, men de har satts för att hålla kostnaderna nere samtidigt som man förbättrar situationen i de i resp. regioner mest trängda kommunerna. Vi föreslår alltså att Norrbottenkommunerna Jokkmokk, Arjeplog och Arvidsjaur samt Västerbottenkommunerna Sorsele och Storuman hänförs till zon 6 samt att Jämtlandskommunen Strömsund hänförs till zon 5. Jag vill nu uttrycka den förhoppningen, att departementet åtminstone söker tillgodose detta vårt "minimiförslag", när man gör sin överarbetning av transportstödspropositionen.

Fp-regeringen föreslog att minimibeloppet för transportkostnader för att transportstöd skall kunna utgå höjs från 3 000 kr. till 10 000 kr. Jag har en viss förståelse för att de gångna årens inflation gör en höjning av minimibeloppet rimlig. Men jag vill ifrågasätta om inte minimibeloppet borde vara olika i zon 1-3 i jämförelse med minimibeloppet i zonerna 4-6. I zonerna 1-3 torde det genomsnittliga transportstödet vara omkring 20 %, vilket innebär att företaget normalt inte kan gå miste om ett större transportstöd än 2 000 kr. Jag skulle därför vilja föreslå att minimibeloppet, i varje fall i zonerna 4-6, sänks till 6 000 kr.

Till sist vill jag ansluta mig till centerns reservation, där det yrkas på att transportrådet skall lokaliseras till Östersund. Riksdagen har ju fattat ett principbeslut att nya statliga organ bör placeras utanför Stockholmsregionen. Men varje gång detta löfte skall infrias av riksdag och regering är det nästan bara centerpartiet som står fast och föreslår lokalisering till annan lämplig ort. Jag kan inte finna annat än att Östersund vore en mycket lämplig lokaliseringsort för transportrådet.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här har anfört ber jag att få yrka bifall till centerns reservation och i övrigt till utskottets förslag.

ROLF SELLGREN (fp):

Herr talman! Transportstödet till Norrland har fyllt och fyller fortfarande en viktig uppgift som stimulansmedel för näringslivet inom området. Även om det har ifrågasatts i ERU:s utredning och i diskussioner i främst sydligare delar av landet är det ostridigt att det i mycket hög grad har främjat näringslivet.

Jag har själv direkta erfarenheter av att företag har etablerats i Norrland till följd av transportstödet. I än högre grad har detta medverkat till att behålla

redan etablerad verksamhet, vilken – om stödet inte hade funnits – skulle ha drabbats av nedläggning eller flyttning till landets södra delar. På grund av transportstödet har, blygsamt bedömt, hundratals anställda kunnat behålla sina jobb.

Redan för ett halvt år sedan utgick perioden för nu gällande regler för transportstödet. Den utvärdering som har skett i samband med revidering av reglerna har lett till att den proposition som vi behandlar i dag egentligen är försenad. Den avsågs att träda i kraft den 1 januari 1980.

Detta tycks nu inte bli fallet. En majoritet inom utskottet begär en förnyad översyn med hänsynstagande till vissa motioner som väcktes i samband med propositionens avlämnande i våras och till motioner som väcktes vid detta riksmötes början.

Jag finner den här handläggningen egendomlig eller rättare sagt helt onödig. Det borde i utskottet och i riksdagen finnas tillräckligt med insikt om vilka resurser samhället har i dag och om att man med dessa inte har stora möjligheter att ytterligare öka omfattningen av transportstödet i pengar räknat. Efter många års engagemang i den här frågan anser även jag att stödet borde ha fått en större omfattning när det gäller produktslag, zonindelning osv. Inom de knappa ekonomiska marginaler som har stipulerats för fortsatt transportstöd till Norrland har vi ändå lyckats skapa en markerad småföretagarprofil, som därmed ökar bredden och effekten av stödet.

Några exempel: Den föreslagna förkortningen av bidragsgrundande sträcka, liksom höjningen av bidragsprocenten för de nordligaste kommunerna enligt Norrbottendelegationens förslag, innebär en så väsentlig förbättring att de bör genomföras snarast. Detsamma gäller sänkningen av den nedre viktgränsen för enskild sändning från 250 kg verklig bruttovikt till 100 kg fraktdragande vikt. Sänkningen medför att även sändningar med mycket låg vikt men med stor volym får transportstöd. Härigenom ökar antalet fraktstödsberättigade sändningar med ca 150 000 per år.

Vad som är särskilt förvånande, för att inte säga anmärkningsvärt, är att kostnadskrävande motioner inlämnades vid höstsessionens början av partier som var medvetna om att de skulle ingå i den nya regeringen. Nog kan man ställa berättigade krav, men partier i regeringsställning bör då också vara medvetna om huruvida det är realistiskt att kunna genomföra dem. Den här bristande medvetenheten om förhållandet mellan berättigade önskemål och tillgängliga resurser anser jag vara den främsta orsaken till att våra företag i Norrland inte får den förbättring av transportstödet som skulle börja utgå redan den 1 januari 1980.

Socialdemokraternas avslagsyrkande har givetvis också påverkat utskottets ställningstagande. Jag instämmer helt med landshövding Ragnar Lassinantti, som kallar den motionen för en politisk tragedi. Jag liksom han hoppas på en bättre bedömning av ledamöterna på Norrbottensbanken.

Jag är, herr talman, inte heller säker på att anslaget alls har kunnat höjas när propositionen så småningom återkommer för förnyad behandling i riksdagen.

Herr talman! I reservationen nr 1 har Eric Rejdnell och jag reserverat oss för

att riksdagen redan i dag godtar propositionens förslag och att de motioner lämnas utan åtgärd som i allt väsentligt blivit tillgodosedda i propositionen samt avslår övriga motioner på sätt som vi föreslagit i reservationen under punkten nr 2. Jag yrkar sålunda bifall till reservationen.

I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan under punkterna 1, 3 och 4.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Det föreliggande utskottsförslaget innebär att hela frågan om ändring av reglerna för transportstödet återremitteras till regeringen för ytterligare överväganden. Skälet uppges vara att utskottet inte anser sig kunna godta vare sig de i propositionen framlagda förslagen eller motionernas yrkanden. Kraven i motionerna betecknas i flera fall som angelägna och välmotiverade, och man har anledning hoppas att dessa krav – jag tänker då närmast på dem som vi i vänsterpartiet kommunisterna har framfört i vår motion – beaktas i samband med den nya prövning som hela frågan kommer att bli föremål för.

Vi vill från vpk:s sida framföra några synpunkter som bl. a. återfinns i vår motion 1978/79:152.

Samtidigt som transportstödet betraktas som ett viktigt regionalpolitiskt instrument synes regeringen vilja använda detta instrument enbart för att utjämna konkurrensskillnaderna mellan företag i och utanför stödområdet.

Från vårt partis sida anser vi detta synsätt vara alltför begränsat. De delar av landet som skall åtnjuta stödet har i själva verket på sikt goda förutsättningar att utvecklas i form av naturtillgångar av olika slag.

Siktet måste vara inställt på att med hjälp av en offensiv och planmässig utveckling stoppa försöken till avveckling av hela landsändar. Men att reducera transportkostnadsskillnaderna mellan Norrland och övriga delar av landet kan ändå, liksom åtgärder för goda kommunikationer i allmänhet, vara nyttiga grepp om man vill åstadkomma en viss utjämning då det gäller förutsättningarna.

Vad det gäller förslaget till utökning av antalet transportstödzoner från 3 till 6 utgår vi från att kommuner som har likartade förhållanden skall tillhöra samma zon. Det betyder att regeringen bl. a. bör beakta de synpunkter som vpk framfört i sin motion, dvs. att även Arvidsjaur, Arjeplog och Jokkmokk rimligen bör tillhöra stödzon 6. Norrbottendelegationen, som lämnat en hel rad förslag till främjande av näringslivet i länet, har kommit fram till att den kortaste bidragsgrundande sträckan bör sättas till 101 km. Att stödet därvid även kommer det lokala näringslivet till del kan inte vara någon nackdel, utan tvärtom tjäna en aktiv regionalpolitik. Vpk uttalar sitt stöd för det här förslaget, som ursprungligen framlades av Norrbottendelegationen, men vi är däremot tveksamma till den tanke som framförs i propositionen att jordbruks- och livsmedelsprodukter på avstånd under 251 km inte skall kunna få transportstöd.

Det är ju ändå så att man i Norrbotten gör betydande ansträngningar för att utveckla sådan livsmedelsproduktion som trädgårdsodling och insjöfiske.

Dessa lovvärda ansträngningar måste uppmuntras, och vid den av utskottet föreslagna översynen bör regeringen beakta bl. a. detta förhållande och medge transportstöd för här nämnda produkter även under 251 km.

Herr talman! Det är enligt vår mening märkligt att sjötransporter undantagits från transportstöd med tanke på den utomordentliga betydelse som sjötransporter har för den långa Norrlandskusten men även för insjöhamnarna.

Det förslag som framförts från moderathåll och centerpartihåll om att transportstöd även skulle utgå för virke vill vi i hög grad ifrågasätta. Läget är nämligen det, att det pågår en kamp om råvarorna från skogen mellan de stora företag som behöver dessa råvaror. Förslaget blir ännu svårare att förstå när strävandena måste gå ut på att trygga råvaruförsörjningen för den befintliga skogsindustrin och för den skogsindustri som vi hoppas få i inlandsregionen. Vad vi behöver är inte en uppmuntran att exportera bort virket på ett lättvindigt sätt, utan vi behöver just nu i stället en total och landsomfattande hushållningsplan för virket. Det skulle vara intressant att veta vad företrädare för de partier som motionerat i denna fråga egentligen har för grundargument för sitt förslag att stödet även skulle gälla virkestransporter. Jag skulle förstå förslaget om det gällde transporter internt inom de stödberättigade regionerna för att förse sågar i regionerna med virke. Men när stödet även skall gälla transporter till industrier i andra landsdelar, måste man sätta ett stort frågetecken för förslaget.

Slutligen vill vpk framhålla det angelägna i att regeringen vid en kommande översyn också beaktar betydelsen av ett persontransportstöd i syfte att minska resekostnaderna för företag i norra Sverige. Resekostnaderna för dessa företag är flera gånger större än motsvarande kostnader för mellansvenska företag.

Herr talman! Hela frågan om transportstödet gäller en strävan att förbättra arbetsmarknaden, inte minst i Norrlands inlandsregion. I detta sammanhang kan man inte komma ifrån det faktum att Jämtland, som har en rekordlåg förvärvsgrad – den är ungefär hälften av riksgenomsnittet – brottas med betydande sysselsättningsbekymmer. Staten har medverkat till att andra Norrlandslän fått statliga företag, och det är ju väl befogat, men så är inte fallet med Jämtland. Det finns bl. a. av den anledningen goda skäl att lokalisera det planerade transportrådet till Östersund.

Från vpk:s sida stöder vi alltså utskottsförslaget om nya överväganden om transportstödet regler, och då det gäller frågan om transportrådets lokalisering vill vi i den röstning, som vi förutsätter kommer till stånd, från vpk-gruppens sida stödja reservation 2.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Trafikutskottet behandlar i sitt betänkande nr 5 propositionen om förändringar och förnyelse av transportstödet till Norrland och Gotland.

Under den period som transportstödet funnits har det onekligen visat sig att stödet haft en positiv inverkan på näringslivet i Norrland och på Gotland.

Utskottet finner därför att en fortsättning av transportstödet är både önskvärd och nödvändig.

Utskottet har haft att behandla ett stort antal motioner, väckta såväl under den allmänna motionstiden i år som i anledning av propositionen. I många av motionerna föreslås förändringar i förhållande till propositionen – det gäller transportområdets indelning, förändring av viktgränser, transportsträckorna, bidragssatser osv.

Jag vill gärna säga att många av dessa förslag innehåller vettiga synpunkter. Motiveringarna för de skilda förslagen ansluter i stort sett till de förslag som Norrbottendelegationen och länsstyrelserna i de berörda länen jämte andra organ – som handelskammaren – har givit uttryck för. Motionärerna vänder sig främst mot föredraganden i propositionen, som enligt deras mening har framfört synpunkter som inte går tillräckligt långt och som avviker från remissyttrandena.

Men skulle utskottet ge sig till att biträda alla dessa förslag, utöver propositionens förslag, skulle det få ekonomiska konsekvenser, vilkas verkningar man i dag inte kan överblicka. Det ekonomiska klimatet i vårt land är som bekant i dag sådant att det inte ger utrymme för några ytterligare långtgående ekonomiska åtaganden.

Utskottets majoritet har funnit att det uppenbarligen föreligger ett behov av förändringar av de i propositionen framlagda förslagen. Mot bakgrund av vad som anförts i betänkandet har utskottet inte varit berett att biträda vare sig de i propositionen framlagda förslagen eller motionsyrkandena. Utskottet föreslår därför att berörda frågor ytterligare övervägs inom regeringens kansli samt att de motioner som väckts vinner beaktande. I avvaktan härpå föreslår utskottet att de nu gällande reglerna för transportstödet till Norrland skall äga fortsatt giltighet.

Vi har inte gjort några tidsangivelser, men vi har sagt att vi finner det angeläget att behandlingen sker så snabbt som möjligt – vi förutsätter att den äger rum under våren.

När det gäller stödet till Gotlandstrafiken har utskottet inte haft några delade meningar utan tillstyrkt propositionens förslag.

Jag skall inte ge mig in på några långtgående kommentarer av de synpunkter på propositionen och utskottets betänkande som framförts här tidigare. Låt mig bara säga några ord till Rolf Sellgren. Han sade att han inte tror att anslaget alls kommer att ha kunnat höjas, när ärendet kommer tillbaka till riksdagen igen. Jag förutsätter inte heller att det kommer att höjas, men utskottet förutsätter att man inom den ram som propositionen föreslår kanske kan göra vissa förändringar som bättre gagnar vissa regioner och vissa delar som berörs av förslaget.

Till centerpartiets företrädare som tog upp transportrådets placering vill jag säga att anledningen till att utskottet inte föreslår någon förändring är att vid det tillfälle då beslutet fattades om att transportrådets verksamhet skall förläggas till Stockholm ansågs det att transportrådets samordnande funktion skulle må väl av att snabbt kunna komma i kontakt med andra myndigheter som direkt berörs av transportrådets verksamhet. I det utbyggnadsskede som

nu pågår finner vi ingen anledning att ändra vårt tidigare ställningstagande.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Den enda motiveringen för att utskottsmajoriteten inte kunde behandla propositionen nu utan såg sig föranlåten att av departementet begära en överarbetning var att det hade kommit så många motioner med förslag till bra förändringar, sade Wiggo Komstedt. Ja, Wiggo Komstedt, vilka propositioner brukar föranleda motionsförslag som inte är vettiga? Det är alldeles självklart att det i samband med propositioners avlämnande framförs många förslag motionsvägen som är behjärtansvärda och väl grundade. Men i detta sammanhang liksom i andra liknande sammanhang görs en avvägning mellan önskemål och ekonomiska resurser. Den beskrivning som Wiggo Komstedt gav bekräftar min bedömning, att utskottsmajoriteten varit tvehågsen. Det är ganska ovanligt, och det måste ha varit ett tämligen kraftlöst utskott som inte har kunnat ta ställning till motioner utan velat översända dem till departementet för att få hjälp med bedömningen.

Wiggo Komstedt påstod att jag hade sagt att anslaget inte kommer att ha höjts, när propositionen kommer tillbaka till riksdagen. Jag sade så här: Jag är inte heller säker på att anslaget har kunnat höjas, när propositionen så småningom återkommer. Det kan förhoppningsvis bli några marginella förändringar men inga stora. Men, Wiggo Komstedt, som ju själv räknade med att det inte skulle kunna bli någon förändring på anslagsnivån, tala om för mig vilka förändringar, baserade på de motioner som avlämnats, som man kan göra i den här propositionen utan att de verkar kostnadshöjande!

KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Till Wiggo Komstedt: Kravet på att transportrådet skall placeras i Östersund är inget nytt krav från centerpartiet – det är ett upprepat krav. Vi tycker att det är helt berättigat. När man har möjlighet att sprida och decentralisera verksamhet skall man ta den möjligheten. Transportrådet utgör en sådan realitet som skulle kunna bevisa att man menar vad man säger.

Här avbröts talaren av tredje vice talmannen, som erinrade om att replik måste avse närmast föregående talares anförande.

WIGGO KOMSTEDT (m) replik:

Herr talman! Låt mig säga till Rolf Sellgren att det är ovanligt att en proposition av den storlek som det här handlar om föranleder så många motioner och totalt 62 olika yrkanden. En proposition som föranleder så många yrkanden måste uppenbarligen vara dåligt förberedd och dåligt genomarbetad. Vi har funnit att det bästa är att låta departementet göra de förändringar som behövs. Det är inte uttryck för någon tvehågsenhet.

Här har frågats vilka förändringar som inte skulle innebära några merkostnader. I motionerna som vi skickar med finns en lång räckta av förslag och yrkanden som vi vill att departementet skall ta skälig hänsyn till. Att vissa gränser, enligt dem som kan bedöma det här bättre, måste ändras behöver icke betyda att det måste kosta mera pengar. Det är inte alltid nödvändigt.

Till Karin Israelsson vill jag säga att jag inte sade att detta var ett nytt centerkrav. Jag sade tvärtom att det funnits yrkanden om samma sak tidigare, men att utskottet inte hade funnit någon anledning att ändra den uppfattning det tidigare framfört. Jag förstår att centern följer upp det här yrkandet. Utskottet tycker att det finns en mycket stark saklig motivering för att bibehålla sin uppfattning från tidigare.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Det är inte alls ovanligt att det väckts många motioner med anledning av en proposition av den här arten, där det finns så starka regionalpolitiska intressen. Vad som är anmärkningsvärt – det nämnde jag också i mitt anförande – är att ett av de mest kostnadskrävande motionsyrkanden som ställts i samband med den här propositionen gjordes i början av detta riksmöte av ett parti som visste att det skulle ingå i regeringen. Om man räknar in vad transportstödet för massaved och liknande skulle kosta uppgår förslagen i centermotionen till 110–115 milj. kr. Det ligger nära den summa förslagen i propositionen i dess helhet i nuvarande skick omfattar. Det är verkligen anmärkningsvärt.

WIGGO KOMSTEDT (m) replik:

Herr talman! Jag har motiverat varför vi vill skicka tillbaka den här propositionen för överarbetning. Jag tycker inte det finns anledning upprepa det.

Jag försvarar inte alla yrkanden i de olika motionerna. Men den totalbild motionerna ger gör att vi vill ha en ny, genomgripande syn på transportstödet. Jag vidhåller mitt tidigare påstående att en proposition som föranleder så många yrkanden från dem som är inblandade icke är speciellt väl förberedd och genomarbetad.

Nu får ju även de som Rolf Sellgren åberopar i regeringen chansen att anlägga andra synpunkter på detta. Den möjligheten fanns ju inte tidigare.

Tredje vice talmannen anmälde att Rolf Sellgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Sedan jag nu lyssnat på det här lilla grälet mellan företrädarna för de tre regeringspartierna skall jag utveckla den socialdemokratiska synen på transportstödet och vad vi förväntar av ett nytt förslag, som vi räknar med skall komma mycket snabbt.

Det är naturligtvis ingen som ifrågasätter att transportstödet varit en viktig del av regionalpolitiken på grund av den utjämning det åstadkommit av kostnaderna för de långa transportavstånden. Men samtidigt måste man konstatera att de senaste årens olika utvidgningar har skapat ett mycket svåröverbäddligt och byråkratiskt system för beräkning av stödet. Som exempel kan nämnas att med de ytterligare utvidgningar som nu föreslås och som endast skulle förbättra stödet med 14 milj. kr. kommer enbart den föreslagna sänkningen av viktgränsen från 250 till 100 kg att öka antalet stödberättigade sändningar med 150 000 till närmare 600 000 per år. Det här skapar helt naturligt ett omfattande administrativt krångel både för transportrådet och för de företag som söker stöd. Fortsätter det på detta vis kommer för varje år större och större belopp att gå åt för att administrera stödet. Därför, herr talman, är det mycket angeläget att kraftfulla åtgärder vidtas för att med mer generella medel, i likhet med vad som skett inom teletaxeområdet, skapa en rättvisare kostnadsfördelning.

Dessa tankegångar tas inte alls upp till övervägande i denna proposition. Det är givetvis att beklaga, för vi måste på ett varaktigt sätt neutralisera Sveriges extrema utseende på transportområdet.

Statsmakternas långsiktiga ansträngningar måste därför inriktas på en trafikpolitik som medger generellt förbättrade kommunikationsbetingelser för befolkning och näringsliv i Norrland. Målet måste vara att generellt reducera avståndets inverkan på person- och godstaxor till och från Norrland och samtidigt medge en bättre transportstandard över huvud taget i befolknings- och näringslivssvaga områden. Det här har också framhållits av länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Det är alltså nödvändigt att på sikt åstadkomma en radikalt förändrad syn på kommunikationernas roll i regionalpolitiken. Från socialdemokratiskt håll delar vi till fullo länsstyrelsernas uppfattning i detta avseende.

Herr talman! Det nu föreliggande förslaget innebär också risk för försämringar i flera avseenden. Genom den föreslagna zonindelningen kommer exempelvis Arjeplogs, Arvidsjaurs och Jokkmokks kommuner i stryk-klass.

Genom den föreslagna varuavgränsningen mister Svenskt Stål AB helt det transportstöd som man nu har vid köp av stålband av Domnarvet för förädling i Luleå.

Den föreslagna höjningen av det sammanlagda bidragsgrundande beloppet från 3 000 kr. till 10 000 kr. kommer att drabba många små företag. Till detta kommer – som tidigare nämnts – att det motionsledes har framförts närmare 60 förslag till förändringar i propositionen.

Det enda rätta i detta läge är alltså, som vi socialdemokrater föreslår i vår motion, att riksdagen avvisar det föreliggande förslaget och begär att regeringen snarast inkommer med ett nytt förslag. Detta vårt förslag har också en majoritet i utskottet ställt sig bakom.

En mycket betungande utgiftspost för företagen i Norrland är också persontransportkostnaderna. Undersökningar, som Norrbottendelegationen låtit utföra, visar att dessa kostnader är tre gånger så höga för företag i

jämnhöjd med Sollefteå som i Stockholm. För företag norr om Skellefteå är de fyra gånger så höga vid samma jämförelse.

Ett persontransportstöd skulle alltså innebära omfattande kostnadsminskningar. Därför anser vi från socialdemokratiskt håll att man omgående bör pröva ett persontransportstöd i huvudsak enligt Norrbottendelegationens förslag.

Så några ord om ett sjötransportstöd. Jag tror att tiden nu är mogen för att snabbt utreda frågan om ett sjötransportstöd i vårt land liknande den finska modellen. Därmed får man också likartade regler för sjöfarten i hela Bottenviken. Den nuvarande och förväntade situationen på energiområdet motiverar en sådan utredning.

Herr talman! När vi nu får tillbaka ett nytt förslag till transportstöd, så förutsätter vi från socialdemokratiskt håll att de synpunkter jag framfört här i dag blir beaktade. Ett nytt förslag bör givetvis läggas senast under våren, så att de nya reglerna kan träda i kraft så snabbt som möjligt och senast den 1 juli 1980.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! På en enda punkt vill jag ställa några frågor till Olle Östrand. I hans anförande nu liksom i socialdemokraternas motion talas det om generella medel som skall sänka transportkostnaderna för företag i Norrland. Det är en av de mera förbluffande omsvängningarna i socialdemokraternas uppfattning. Socialdemokraterna har alltid talat för selektiva åtgärder, och så är ju också det nuvarande transportstödet utformat. I sitt anförande upprepade emellertid Olle Östrand tre fyra gånger kravet på generella medel. Jag vill att Olle Östrand svarar på två frågor.

För det första: Kan Olle Östrand ge ett exempel på hur detta generella stöd skall se ut? Något sådant besked ges inte i er motion, som på denna punkt är synnerligen svävande.

För det andra: Den socialdemokratiska gruppen förväntar sig att propositionen kommer tillbaka överarbetad. Kräver ni att den då skall presentera selektiva eller generella åtgärder?

OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Helt följdriktigt har vi i vår motion inte tagit upp några detaljerade förslag när det gäller de generella medel som bör tillgripas. Om herr Sellgren hade lyssnat bättre på mitt anförande, hade han kanske inte behövt ställa dessa frågor. Jag sade att statsmakternas långsiktiga ansträngningar måste inriktas på en sådan trafikpolitik som ger generellt förbättrade kommunikationsbetingelser för befolkning och näringsliv i Norrland. Det gäller att skapa bättre betingelser för de människor som bor i Norrland och har långa avstånd – alltså inte bara för företagen utan generellt för befolkningen i Norrland. Ett exempel på hur man har kunnat åstadkomma en utjämning är teletaxeområdet.

Rolf Sellgren är naturligtvis besviken över att riksdagen inte har godtagit

propositionen. Efter vad jag förstår har Rolf Sellgren själv medverkat till den. Men har man medverkat till ett så här dåligt förslag, måste man väl också finna sig i att riksdagen återförvisar det och förväntar sig ett bättre förslag.

Transportstöd

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Olle Östrand fortfarande är lika svävande när det gäller dessa frågor. Vad han menar med generella åtgärder vill han exemplifiera med teletaxan. Men skulle vi sänka godstaxan generellt inom Norrland, skulle det bli helt andra kostnader, Olle Östrand.

Vidare tycker jag inte alls att denna proposition är dålig. Propositionen är inom ramen för de medel som var möjliga att tillgå utomordentligt väl disponerad. Den inriktar sig i synnerhet på de mindre företagens behov. Det är väsentligt för den norrländska företagsamheten att man satsar på de mindre företag som har möjlighet att växa. Den fördröjning som ni nu åstadkommer gagnar inte alls näringslivet i Norrland. Det får vänta ytterligare en tid. Tänk på detta och begrunda det litet grand.

OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag vill till herr Sellgren säga att han inte alls behöver sväva i tvivelsmål om var socialdemokraterna står när det gäller regionalpolitiken. Transportstödet är en del av regionalpolitiken, och under den senaste treårsperioden har vi inte i vårt land haft en regionalpolitik värd namnet. Flyttbussarna har gått i en allt stridare ström söderut, och Norrland har uttunnats medan Stockholms befolkning, om jag inte är alldeles felunderlättad, har ökat med 20 000 människor. Vi socialdemokrater ser mycket allvarligt på denna utveckling och vill på allt sätt försöka förbättra regionalpolitiken i linje med de mål vi satt upp.

Transportstödet är en viktig del i regionalpolitiken. Kan vi få ett nytt förslag, som tillgodoser våra önskemål på det området, har vi, Rolf Sellgren, förutsättningar att få ett mycket bättre transportstöd än vad det förslag som vi nu behandlar skulle ge. Därför förutsatte jag i mitt anförande att de socialdemokratiska synpunkterna så snabbt som möjligt kommer att tillgodoses när förslaget i propositionen, som vi förutsätter, kommer tillbaka i bearbetad form. Då får vi ett mycket bättre transportstöd än vad vi har f. n.

Tredje vice talmannen meddelade att Rolf Sellgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

TORSTEN GUSTAFSSON (c):

Herr talman! Vi har nu under en stund diskuterat transportstödet till Norrland, och många intressanta synpunkter har anförts i samband därmed. I det betänkande som vi nu behandlar berörs emellertid också frågan om transportstödet till Gotlandstrafiken. De gotländska riksdagsmännen har väckt en motion i anslutning till den proposition som ligger till grund för

betänkandet, nämligen propositionen 1978/79:152. I motionen ställs yrkanden om

1. att frågan om prissättning i enlighet med vägprincipen i persontrafiken med Gotlandsbolagets färjor ytterligare bör övervägas,
2. att förnyade överväganden bör ske om möjligheterna att införa samma biljettpriser för alla Gotlandsresenärer,
3. att överväganden bör ske om möjligheterna att införa genomgående taxor vid resor från och till Gotland,
4. att en översyn sker av taxorna i flygtrafiken på Gotlandslinjerna, så att dessa fastställs med hänsyn till regionalpolitiska och sociala bedömningar samt att pågående lågprissatsning också kommer Gotland till del.

Utskottet anför nu när det gäller tillämpningen av vägprincipen att denna i enlighet med propositionens uttalanden får betraktas som genomförd. Detta uttalande är enligt min mening fotat på felaktiga premisser. Vägprincipen är genomförd i godstrafiken men inte i persontrafiken. Utskottet hänvisar f. ö. i sitt betänkande till att priserna i persontrafiken har sin utgångspunkt i SJ:s taxor. Detta system har i och för sig medfört stora förbättringar i prissättningen men kan knappast sägas vara i överensstämmelse med den tänkta vägprincipen.

För det första får bilen i detta system inte samma användbarhet i Gotlandstrafiken som vid färd på allmän väg i övriga delar av landet. Bilförare har ju att lösa såväl "järnvägsbiljett" för sin person som "personbilbiljett" för bilen.

För det andra utgår inte den speciella Gotlandsrabatten till fastlänningar som besöker Gotland, varför deras resor blir åtskilligt dyrare. Detta kan givetvis inte anses vara i linje med vägprincipen, då ju kostnaderna för bilresa på väg i allmänhet inte är olika stora beroende på mantalsskrivningsorten.

Som anføres i betänkandet sker emellertid en förbättring i det sist nämnda avseendet i och med att lika pris införs under lågsäsongen från den första december till den 31 maj. Vi hälsar detta med tillfredsställelse och betraktar det som ett steg på vägen mot likapriser året runt och därmed som en bit i pusslet att åstadkomma vägpriser även i persontrafiken.

När det gäller frågan om införande av genomgående taxor i Gotlandstrafiken hänvisar utskottet till en aviserad utredning angående bl. a. möjligheterna att åstadkomma en så långt möjligt gemensam tåg- och busstaxa. Utskottet skriver: "Även taxorna i Gotlandstrafiken torde i princip komma att beröras av utredningens arbete." Detta är tacknämligt, men utskottet aviserar inte någon egen åtgärd för att åstadkomma detta resultat. Jag vill i samband med detta ställa en fråga till utskottets talesman: Är skrivningen enbart att betrakta som ett allmänt uttalande, eller kommer t. ex. motionen 2517 att överlämnas till utredningen eller frågan på annat sätt att aktualiseras av utskottet?

Beträffande taxorna i flygtrafiken på Gotlandslinjerna finns det åtskilliga problem. Linjeflygs s. k. lågprissatsningar har i liten utsträckning kommit Gotlandslinjerna till del. Man kan se det, om man läser tidtabellerna. I tabellerna för övriga delar av landet är det mycket rött, medan det är litet rött i

Gotlandstabellen. Vidare har de ordinarie priserna under oktober höjts med närmare 12 %. Ett problem är också att samordningen mellan flyg- och färjetrafiken inte fungerar tillfredsställande. Det reducerade priset på flyget gäller enbart tur- och returesor, vilket innebär att det reducerade priset på flyget inte kan utnyttjas om man exempelvis önskar färdas med flyg Visby-Stockholm men använda båt vid återresan till Visby. Detta är ett problem som vi från gottländsk sida har arbetat mycket med.

Utskottet uttalar när det gäller flygtrafiken att man förutsätter att "utvecklingen i fråga om trafikens utformning m. m. även i fortsättningen uppmärksamts följs av regeringen med vederbörligt hänsynstagande till regionalpolitiska och andra synpunkter av det slag motionärerna omnämnt". Min förhoppning är att man i regeringskansliet uppmärksammar denna skrivning. Ett faktum är ju att gottlänningarna är ojämförligt mer beroende av flyget än befolkningen i någon annan del av landet.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Det är inte min avsikt att förlänga denna sena debatt, men jag har funnit anledning att i några avscenden förtydliga vad jag sade beträffande virkestransporter.

Timmer kan användas som massaved då priserna på massa går upp. Erfarenheten visar att man då, i trängtan efter att förse massaindustrierna med råvaror, bortser från att virket har sågtimmerdimensioner.

Vi har här i landet 3 400 sågar. Av dessa är en del små, men belägna just i inlandsregionen, som är i behov av detta stöd. Det vore tacknämligt om vi kunde finna en form för transportstödet som hjälper dessa industrier i inlandet att få en sänkt kostnad när det gäller tilltransporten av virke, råvaror. Det bör nog betänkas i samband med att det görs en översyn.

Men jag vill påminna om att det här i landet pågår en jakt på virke, virke av alla slag. Det är finansiella problem som vi här har. Det vore därför, som någon sade, slöseri att använda dessa medel till att stödja fråntransporter av virke till exempelvis avlägsna mellansvenska sågar eller t. o. m. andra länder. En uppmuntran av detta vore enligt vårt sätt att se felaktig.

Jag vill också innan jag slutar uttala förvåning över att Rolf Sellgren säger att återremissen är någonting negativt. Jag tycker det är positivt att man tar hänsyn till en rad goda förslag som har lagts fram i motionsform och att man förstår att dessa verkligen kan bearbetas ytterligare. Och det går att göra transportstödet till ett betydligt effektivare medel i regionalpolitiken än vad det har varit. Det hoppas vi skall ske genom en överarbetning och ett nogsamt övervägande av de många förslag som här har framlagts i motioner och som även finns i propositionen.

KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Sven Henricsson ifrågasatte vissa centermotioner med krav på transportstöd för virke, och han har även förklarat att virket kan vara praktiskt taget vad som helst. Vad centermotionären menade var att det inte

gällde virkestransporter utan massaved. Och den som har motionerat i denna fråga är väl insatt i förhållandet när det gäller skillnader mellan virke och massaved och har nogsamt penetrerat detta med dem som är berörda.

I Norrlands inland är faktiskt situationen på många ställen sådan att de höga fraktkostnaderna gör att avverkningarna medför en förlust för skogsägarna. Detta i sin tur innebär naturligtvis att man inte avverkar. Å andra sidan är det av sysselsättningsskäl viktigt att vi får i gång avverkningen i dessa områden. Men då krävs det ett stöd i någon form. Motionären föreslår ett transportstöd. En annan väg kan vara att man ger gallringsstöd. Jag vill inte ta ställning till vilken metod som är den bästa, utan jag vill bara understryka hur angeläget det är med en stödform av något slag för att man skall få i gång dessa avverkningar.

Vi behöver dem för att ge befolkningen där arbete, och vi behöver dem för att ge sågverken virke och massafabrikerna massaved. Naturligtvis vill vi också att de råvaror som vi producerar i Norrlands inland skall förädlas på platsen. Men för dagen har vi inte de förädlingsställena, utan vi måste ta hänsyn till de industrier i kusttrakterna som är i starkt behov av massaved.

Herr talman! Till sist får jag än en gång uttrycka förhoppningen att kommunikationsdepartementet snabbt återkommer med ett nytt förslag till transportstöd och att man där beaktar också de synpunkter som jag på centerpartiets vägnar har framfört.

SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill bara ställa en kort fråga till Karin Israelsson: Vem är det som avgör om rundvirket är av massavedskaraktär eller om det är sågtimmer?

Jag har också sysslat med transport av virke och har den erfarenheten att det är säljaren som beroende på marknaden bedömer huruvida han skall låta sälja virke ur sin skog som massaved eller som sågtimmer. Det är alltså en prisfråga, en fråga om marknaden. Därför har jag sagt att vi skall tänka oss för, Karin Israelsson, så att vi inte med dessa åtgärder motverkar ändamålet med och tanken bakom åtgärderna, nämligen en lokalisering och en förstärkning av regionalpolitiken i vårt eget inland. Det är det vi skall se upp med och se till att bidraget får sådana former att det stimulerar just detta. Något mer har jag inte velat göra gällande med mitt inlägg beträffande massaved och timmer.

KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag håller med Sven Henricsson när han säger att det är den som levererar som bedömer om det är massaved eller timmer och att det är ekonomiska skäl som avgör. Dagens situation i exempelvis Sorsele är den att man själv får betala, om man skall leverera massaved, och det har gjort att avverkningarna har uteblivit.

Jag har inte tagit ställning för att det skall vara med hjälp av transportstödet som detta skall förändras, utan jag tycker att det är en öppen fråga. Någonting

måste göras, och Jan-Ivan Nilsson, som står som första namn under motionen, har gjort den bedömningen att det är fullt tänkbart med ett transportstöd.

Nr 45

Onsdagen den
5 december 1979

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag skall bara svara på de frågor som Torsten Gustafsson ställde angående utformningen av stödet till Gotlandstrafiken.

De problemställningar som Torsten Gustafsson tar upp förutsatte vi skulle åtgärdas redan i och med att utskottet och sedermera riksdagen fattade beslut med anledning av den trafikpolitiska propositionen. Kommunikationsministern har också helt nyligen givit uttryck för att så skulle ske. Direktiven är klara. Jag vågar inte säga om utredningsman har tillsatts, men om så inte är fallet förutsätter jag att det kommer att ske inom den närmaste tiden.

Transportstöd

TORSTEN GUSTAFSSON (c):

Herr talman! Jag tackar Wiggo Komstedt för svaret på mina frågor. Vi ägnar oss ofta endast åt landtrafiken med bil, buss och tåg och glömmar lätt färjetrafiken. Det är därför tillfredsställande att man nu tänker sig att vid behandlingen av frågorna om genomgående taxor också ta med färjetrafiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Rolf Sellgren och Eric Rejdnell, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Sellgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 5 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Rolf Sellgren och Eric Rejdnell.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Sellgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 33

Nr 45

Onsdagen den
5 december 1979

Stora Sjöfallet
m. m.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Bertil Jonasson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karin Israelsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 5 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Bertil Jonasson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Israelsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 245

Nej – 83

§ 3 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1979/80:9 med anledning av motion om åtgärder för att göra fridlysning mer effektiv

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Stora Sjöfallet m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1979/80:12 med anledning av motion om Stora Sjöfallet m. m.

I detta betänkande behandlades motionen 1978/79:754 av Göthe Knutson (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om 1. att de s. k. turisttappningarna i Stora Sjöfallet upphörde, 2. att Vattenfall fick avsätta ca 1,5 milj. kr. årligen till vissa åtgärder i Sjaunjaområdet och i nationalparkerna Stora Sjöfallet, Padjelanta och Sarek, 3. att naturvårdsverket fick i uppdrag att förvalta fonden och i samråd med berörda kommuner och vattenfallsverket besluta om fondmedlens användning.

Utskottet hemställde

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1978/79:754.

TORÉ CLAESON (vpk):

Herr talman! När man tar del av det här ärendet och vet litet om bakgrunden till varför det blivit som det blev med Stora Sjöfallet – olika diskussioner i samband med vattenkraftsutbyggnader, överledningar, tillloppstunnlar och regleringsdammar – ser man med viss oro på alla förslag till ytterligare förändringar i det enastående och storslagna naturområde, där de s. k. turisttappningarna i Stora Sjöfallet utgör en värdefull del.

Vad vi framför allt oroas av i detta och andra ärenden som gäller ingrepp eller förändringar i naturen är det sätt som man ofta går till väga på för att motivera sådana åtgärder. Det är den försåtliga steg-för-steg-taktiken som ofta används. Man förtiger vissa fakta, snedvrider dem eller använder felaktiga uppgifter. Det är sättet att inte redovisa tidigare ingrepp och deras omfattning, sättet att över huvud taget från exploitörers och statsmakters sida förfuska miljöbevarandets tanke och idé, som har gjort miljövärdsoptionen allt vaksammare.

Det är också denna miljövärdsoption i form av Älvräddarna och en del av lokalbefolkningen runt Stora Sjöfallet som gjort mig uppmärksam på farorna i tidigare sammanhang och som nu återkommit i det aktuella fallet. Man har också erinrat om nuvarande utrikesministern Ola Ullstens engagemang för några år sedan och vad han bl. a. gav uttryck för i en tidningsartikel med rubriken "Stora Sjöfallet får vi aldrig glömma bort!"

Det finns i den motion som nu behandlas och i utskottsbetänkandet ett faktaunderlag som är sådant att det måste ifrågasättas. Utskottet har ganska ingående redogjort för tidigare riksdagsbehandling och sakförhållandena angående de s. k. turisttappningarna. Jag har inget att invända mot vad som där sägs mer än i ett par avseenden. För det första har utskottet tydligen utan närmare undersökningar accepterat uppgifter från naturvårdsverket om att tappningarna skulle vara av ringa betydelse för turism, landskapsbild och naturvård. För det andra har utskottet tydligen godtagit uppgiften om att endast ett hundratal turister årligen skulle besöka Stora Sjöfallet för att se det i aktion.

Jag har via Älvräddarna och lokalbefolkningen erhållit helt andra uppgifter, nämligen att besöksfrekvensen vid Stora Sjöfallet inte uppgår till omkring 100 personer utan till 3 000 å 3 500 personer per år, ja, att det t. o. m. kan röra sig om uppemot 5 000. På de turistanläggningar som finns har man uppskattat antalet dygnsgäster till ca 1 500 per år, och från flera anläggningar gick flera extraturer varje vecka till Stora Sjöfallet under sommaren 1979.

Vattenfall och naturvårdsverket har tydligen inte bemödat sig om att diskutera den här frågan med lokalbefolkningen och de miljövärdsopterna som finns i det berörda området. Naturvårdsverket har lagt fram ett förslag om att det som återstår av Stora Sjöfallet i form av s. k. turisttappningar skall upphöra och att de pengar som beslutats för detta ändamål skall användas till en fond och andra naturvårds- och turistbefrämjande åtgärder. Det förslaget bör mot bakgrund av knapphändiga och felaktiga uppgifter och därav följande felaktiga värderingar inte genomföras. Förslaget återspeglar möjligen något av de problem som naturvärden har när det gäller att erhålla pengar för sin

Onsdagen den
5 december 1979

Stora Sjöfallet
m. m.

verksamhet, men de bör inte få lösas på detta sätt.

Herr talman! Ärendet bör enligt vpk:s mening återremitteras till utskottet för att vi skall få ett fullständigare och – vill jag påstå – riktigare underlag. Dessutom vore det rimligt att avvakta ärendets behandling vid vattendomstolen, där det enligt uppgift skall prövas den 6 februari 1980.

Det finns enligt min mening även andra orsaker än dem jag nämnt som gör att ärendet inte borde avgöras nu. Det gäller negativa miljöeffekter i form av igen slamning och påväxt av vegetation samt effekter på fisket i sjön Langas, som enligt den bofasta Ortsbefolkningen och samerna – som är beroende av fisket – troligen kommer att försämrats.

Jag har, med vad jag nu har sagt, i och för sig inte velat rikta någon anmärkning mot utskottet för vad man sagt i sitt ganska utförliga betänkande, utan mer velat uppmärksamma vad man inte sagt och vad som uppenbarligen är felaktigt i beslutsunderlaget, dock utan utskottets egen förskyllan.

Jag hoppas givetvis att utskottets ledamöter och övriga kammarledamöter anser sig kunna biträda det yrkande jag härmed vill framställa: Jag yrkar att ärendet återförvisas till jordbruksutskottet för ytterligare beredning. Om kammaren inte skulle bifalla yrkandet om återförvisning yrkar jag i andra hand att riksdagen avslår motionen 754.

Jag skulle också, herr talman, vilja tillägga att jag under hand har sökt tala med några av utskottets ledamöter för att försöka få dem att förstå att man borde kunna ta tillbaka ärendet till utskottet, ta in ytterligare sakuppgifter och få en bättre beredning av ärendet. Jag har då förstått att man i och för sig kan hysa sympati för detta förslag men att man tycker att man skall vara mycket försiktig med att återförvisa ärenden till utskott – att det måste finnas mycket tungt vägande skäl för att göra det.

Jag vill gärna säga att jag har förståelse också för detta. Jag menar inte att man skall försöka missbruka rätten att återförvisa ärenden till utskott. Men jag tycker att det som kommit fram och det som jag sökt redovisa mycket kortfattat här ändå bör anses väga så pass tungt att det borde vara möjligt att bli sams i kammaren om att återförvisa ärendet till jordbruksutskottet.

HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Låt mig framhålla att riksdagen inte kan föreskriva hur turisttappningarna i Stora Sjöfallet skall gå till. Det är på regeringen det kommer an att fastställa villkor härför och alltså även att ändra dem. Vad vi här säger är för den skull inte betydelselöst, eftersom det kan tjäna som en viss fingervisning för vederbörande regering.

Naturvårdsverket har gjort en utredning av de förhållanden som påverkar och påverkas av tappningarna. Därvid har verket vägt mot varandra fiskets, båtfontens, landskapsbildens och turismens intressen, naturvetenskapliga skyddssynpunkter inte undantagna. Det kan f. ö. i sistnämnda sammanhang förtjäna påpekas att stora tappningar kan vara direkt negativa när det gäller att skapa så konstanta förhållanden att en ny och om möjligt hög produktion kan utvecklas i vattnen.

Verket har också diskuterat fördröjningseffekterna i fråga om tiden till dess full effekt nås i Stora Sjöfallet sedan en tappning från Suorvamagasinet skett. Man har kommit fram till att om full effekt skall nås vid de olika fallen kan man täcka in endast ett veckoslut eller möjligen två, om man bygger en spardamm ovanför falltröskeln i Kårtjejaure. En sådan damm skulle medföra vissa fördelar för fisket uppe i Kårtjejaure men samtidigt kräva ytterligare ingrepp i nationalparken, som sannerligen är tillräckligt misshandlad redan nu.

Tore Claeson är orolig för att vi i utskottet handlagt den här frågan på felaktiga premisser, främst beträffande det antal turister som skulle få glädjen att se fallen i deras ursprungliga mäktighet. Jag erkänner villigt att det är stor skillnad mellan hans siffror och dem som utskottet fått av naturvårdsverket. Tore Claesons argumentation för en återremiss till utskottet är bestickande, men jag kommer trots detta att yrka på bifall till utskottets förslag, därför att de siffror som här har nämnts ändå bara är en liten detalj i det stora sammanhanget. Jag kan inte se att någonting skulle vara att vinna på att återförvisa frågan till ny utskottsbehandling.

F. n. gäller särskilda villkor för turisttappningarna. Utskottet har mot bakgrund av tillgängligt material funnit att starka skäl talar för en omprövning av ifrågavarande villkor. Härvid utgår vi ifrån att de olika besöks-siffrorna, Tore Claesons och utskottets siffror, kommer att analyseras och att samråd sker med länsstyrelse och kommuner liksom med berörda samebyar. Man får väl också förutsätta att vid omprövningen kontakt tas med företrädare för fisket och turismen, för älvräddarorganisationer, för vetenskapen m. m., så att – som utskottet uttalat – alternativa möjligheter att gottgöra de intressen som skadats i samband med vattenkraftsutbyggnaden kan komma under övervägande. Som ett exempel på sådana alternativa möjligheter må nämnas en komplettering av den lokala tillrinningen till ett relativt konstant vattenflöde om ca 20 m³/sek.

Det är med andra ord en ytterligt mångsidig prövning som skall till innan tappningsvillkoren ändras. Låt mig till sist fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på att om regeringen av denna prövning drar slutsatsen att de regelbundna turisttappningarna kan upphöra, dessas slopande inte innebär någon oåterkallelig förlust. Utskottet uttalar nämligen att tappningar vid enstaka tillfällen skall kunna genomföras. Därför, herr talman, yrkar jag härmed bifall till utskottets hemställan.

TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att jag gärna vill understryka Hans Wachtmeisters uttalande att vad vi säger här i riksdagen inte är betydelselöst. Det måste ju vara någon mening med att riksdagen behandlar olika frågor och att vi tar ställning eller uttalar oss i en viss riktning. Det är just med tanke härpå som jag befarar att det ställningstagande som kan utläsas ur ett bifall till utskottets förslag kan komma att tolkas så, att väsentliga förändringar av de rådande förhållandena däruppe kommer att göras.

Utskottet skriver: "Med hänsyn till de uppgifter som framkommit rörande

Onsdagen den
5 december 1979

Stora Sjöfallet
m. m.

turisttappningarna i Stora Sjöfallet finner utskottet för sin del att starka skäl föreligger för en omprövning av tappningsvillkoret." Detta skulle alltså innebära en förändring av de nuvarande förhållandena. Sedan kommer det en brasklapp: "Skulle en sådan prövning leda till slutsatsen att de regelbundna turisttappningarna kan upphöra bör enligt utskottets uppfattning möjligheten dock hållas öppen att vid enstaka tillfällen genomföra tappningar som kan ge en föreställning om Stora Sjöfallets ursprungliga mäktighet."

Sedan till det som Hans Wachtmeister anförde om att stora tappningar också kan skada fisket. Jovisst, men det har jag inte alls bestritt. Jag framhöll tvärtom att också det motsatta förhållandet, nämligen stillastående vatten, kan vara mycket negativt för fisket och fiskens fortplantning, något som Hans Wachtmeister också väl känner till såsom sakkunnig på området.

De siffror som har nämnts är ändå, säger Hans Wachtmeister, även om det är stor skillnad mellan dem, bara en liten del i det stora sammanhanget. Ja, men bakom den lilla delen, de här siffrorna, döljer sig människor. Det är inte betydelselöst om man som beslutsunderlag felaktigt använder siffran 100 personer, medan det i verkligheten kanske rör sig om uppemot 5 000 människor. Det får då ganska stor betydelse när det gäller att behandla sakförhållandet.

Jag förutsätter givetvis också att kontakter fortsättningsvis, oavsett ärendets utgång i dag, kommer att tas mellan olika intressen och med människorna själva. Jag vill påminna om att det för det mesta finns en allmän benägenhet att alltför sent ta kontakt med de människor som berörs i de här sammanhangen.

HANS WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag har ingenting att invända mot det Tore Claeson sade. Jag tror att vi är överens i det mesta här. Vi är båda oroliga, men vi kanske ser på framtiden på litet olika sätt.

Det är bara en sak till som jag skulle vilja säga: Tore Claeson kanske också borde se på siffrorna med viss skepsis. Det gäller främst när han talar om hur många tusen människor som hade kommit dit med busslaster osv. Vi vet inte – i varje fall har vi inte haft tillgång till den statistiken i utskottet – hur många av dessa människor som kommit enbart för att se på Stora Sjöfallet och hur många som kommit därför att det är en bekväm inkörspport till hela Lappmarken just där uppe.

Det är en sådan sak som jag menar att regeringen skall beakta och analysera vid den omprövning som vi förordar.

TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill bara säga att jag inte har talat om några busslaster, utan vad jag har sagt är att det varje vecka under sommaren gick transporter av olika slag – med båt företrädesvis – med människor som ville besöka Stora Sjöfallet. Det var huvudsakligen från två platser som de där transportererna gick, nämligen från Björkudden och från Saltoluokta.

GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Låt mig först instämma med Hans Wachtmeister i hans inlägg här.

Jag har alltså väckt den motion som vi nu behandlar i jordbruksutskottets betänkande nr 12. Jag kan, herr talman, glädja mig åt någonting så ovanligt här i kammaren som att motionen i både sak och princip blivit tillstyrkt i utskottet.

Det är emellertid inte alls märkvärdigt att utskottet har behandlat motionen så positivt. Det rör sig om användningen av den resurs som under de senaste åren – och speciellt på senaste tiden – blivit särskilt värdefull och fokuserad, nämligen energi. Då visar det sig att vi i Stora Sjöfallet i Stora Lule älv bokstavligen talat slösar bort energi. Det är inhemsk energi i form av vattenkraft till ett värde av 1,5 milj. kr. per år som går förlorad i de s. k. turisttappningarna.

Vad Tore Claeson nu försöker ifrågasätta är riktigheten i de uppgifter som Vattenfall och naturvårdsverket lämnar om besöksantalet däruppe. Mening- en med dessa turisttappningar var – och är fortfarande, antar jag – att skapa underlag för turistnäringen i området. Vattenfall och naturvårdsverket uppger att knappt 100 personer om året ser dessa turisttappningar under de fyra dagar som det pågår. Utslaget per åskådare blir detta 15 000 kr. Man tappar här alltså ut vatten – en värdefull energi som tillspilloges för sitt egentliga ändamål – till ett värde av 15 000 kr. per åskådare.

Om vi ett ögonblick skulle ta fasta på de uppgifter som Tore Claeson kommer med, nämligen att det rör sig om 1 000 eller 2 000 eller upp till 5 000 åskådare – det var synnerligen approximativa tal som herr Claeson rörde sig med –, förstår vi att det ändå måste bli mycket höga kostnader per åskådare för denna form av turistattraktion. Denna verksamhet har nu alltså pågått i fem år, sedan Vattendomstolen fällde sitt utslag och fastslog att man på prov skulle möjliggöra detta evenemang för turistnäringen.

Vi kan räkna vidare i Tore Claesons siffror. Säg att dessa busslaster verkligen skulle ge åskådare till fallen och att det finns någon sanning i de uppgifter som Tore Claeson säger sig förmedla från ortsbefolkningen! Säg att det är 3 000 personer som ser på dessa tappningar! Kostnaden blir då 500 kr. per person. Vid en hastig beräkning finner jag att 500 kr. motsvarar 16 à 17 biljetter på Dramaten. Det är alltså en ganska avsevärd attraktion som man här bjuder. Och det rör sig fortfarande om energi, en produkt vars värde vi så småningom kanske inte ens kan mäta i pengar.

Vad jag velat åstadkomma med min motion är att fästa uppmärksamheten på detta, som jag tycker, energislöseri, samtidigt som jag föreslår – märk väl! – att motsvarande summa, 1,5 milj. kr. per år, skall användas till nationalparkerna däruppe. Jag föreslår en bättre användning av dessa pengar, som då Vattenfall får lov att betala. Använder man vattenkraften får man in dessa 1,5 milj. kr., och då bör man rimligen kunna lägga de pengarna så att de blir till verkligt gagn för turistnäringen.

Man har alltså konstaterat att turisttappningarna inte dragit människor i den utsträckning som man hade trott. Jag håller mig fortfarande till de

Nr 45

Onsdagen den
5 december 1979

Stora Sjöfallet
m. m.

uppgifter som naturvårdsverket har lämnat. Dessa uppgifter har naturvårdsverket lämnat även i en skrivelse till regeringen i början av februari, alltså efter det att min motion skrevs.

Till sist vill jag erinra om att tidningen Miljöaktuellt konstaterat att detta är ett onödigt skådespel. Detta har varit känt under åtskilliga månader i Tore Claesons bygder, men man har inte reagerat förrän nu då utskottet behandlat min motion så välvilligt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

TORE CLAFSON (vpk) replik:

Herr talman! Får jag först konstatera att det är alldeles tydligt att Göthe Knutson har en annan uppfattning än utskottets talesman beträffande angelägenheten av att bevara Stora Sjöfallet i någon form, åtminstone vid några tillfällen. Det är helt klart att Göthe Knutson är ute efter att man skall sätta stopp för den livligt uppskattade turistattraktion som det här är fråga om.

Göthe Knutson säger att man slösar med energi genom de turistsatsningar som sker, och det skulle vi inte ha råd att fortsätta med. Jag vill erinra om vad riksdagen beslutade 1971 och vad som har uttalats i olika sammanhang när det gäller Stora Sjöfallet, nämligen att man har beklagat att man genom kraftverksutbyggnaden låt mig säga förstörde så mycket av naturen. Det är ju också med utgångspunkt i att man ändå ville bevara någonting som man har tagit ställning för och beslutat om de turistsatsningar som nu har skett och som man har kunnat glädja sig åt där uppe.

Jag tycker faktiskt att det är små uppoffringar, mätt i både energi och pengar, som man gör för den berörda befolkningens och för turismens del. Turismen är inte oväsentlig i det här sammanhanget – jag tänker på turismens effekter bl. a. för lokalbefolkningen och dess möjligheter att få utkomst på hemorten.

Göthe Knutsons jämförelse med besök på Operan eller Dramaten haltar väldigt. Såvitt jag förstår talar Göthe Knutson bara om biljettpriserna, och han glömmer bort att vi i denna kammare beslutar om anslag av mycket betydande storleksordning till Operan och Dramaten som, om man slår ut beloppen på antalet besökare, kanske blir högre än om kostnaderna för Stora Sjöfallet slås ut på motsvarande antal personer. Jag vill inte göra några invändningar mot anslagen till teatrarna, utan jag tycker att den verksamheten skall få fortsätta, men det måste vara någon rim och reson i resonemanget.

Jag menar att de här turistsatsningarna har vi råd att kosta på mot bakgrund av den förstöring som skett.

GÖTHE KNUTSON (m) replik:

Herr talman! Jag poängterade i mitt inlägg nyss att jag ser mycket positivt på de ansträngningar som görs i denna bygd kring Stora Sjöfallet för att skapa en god turistnäring. Det hörde säkerligen hela kammaren – utom möjligen herr Claeson.

Jag har konstaterat att det naturligtvis finns värden även i en turistattraktion som tappningarna i Stora Sjöfallet, men att priset blir orimligt högt. Inom parentes sagt, så är den subvention som staten genom riksdagens välvilja beviljar Dramaten drygt 100 kr. per biljett. Det kan vi ju också, om vi så vill, ifrågasätta i en diskussion då vi skall pröva om en kostnad är rimlig.

Jag ville låta göra en avvägning beträffande turisttappningarna, och det är vad regeringen nu får lov att göra. Min uppfattning står inte i något motsatsförhållande till vad utskottet anfört och vad Hans Wachtmeister sagt från talarstolen. Jag konstaterar att den femåriga försöksperioden har passerat, och jag upprepar: De uppgifter som ligger till grund för utskottets ställningstagande kommer från naturvårdsverket, och de har varit offentliga nu i åtskilliga månader utan att man ifrågasatt deras riktighet.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Låt mig först säga att det är viktigt att utskottets betänkande tolkas exakt så som det är skrivet. Utskottet har gjort en ganska mjuk skrivning kring frågan om vad som skall hända i framtiden med Stora Sjöfallet.

Tore Claeson föreslår att ärendet skall återförvisas till utskottet, hänvisande till att utskottets beslutsunderlag skulle ha varit för svagt. Jag vill då erinra om att möjligheten att återförvisa ett ärende bör användas med mycket stor restriktivitet. Utskottet har inte haft anledning att misstro de informationer som utskottet fått från naturvårdsverket. Vi har också inom utskottet fått ta del av en ganska enhällig bedömning från de kommuner som är berörda. Mot bakgrund av att utskottets formulering i betänkandet, som vi hoppas skall bli riksdagens beslut, är så pass mjuk, kommer vårt beslut, om underlaget för det skulle vara felaktigt eller bristfälligt på något sätt, att kunna rättas till. Vad det hela går ut på är en förhandlingsomgång i flera olika skeden. Det handlar om vattendomstolens ställningstagande, naturvårdsverkets förhandlingar och till sist regeringens ställningstagande. Mot den bakgrunden vill jag, liksom tidigare talare här har gjort, framhålla att vi hoppas att tillräckligt och riktigt beslutsunderlag kommer fram i dessa förhandlingsomgångar.

Jag vill också betona att utskottets formulering att starka skäl föreligger för en omprövning inte innebär något ödesdigert eller definitivt. Om det visar sig att de uppgifter vi har byggt vårt beslut på skulle vara felaktiga kommer dessa nya uppgifter att få vara avgörande vid det slutliga, definitiva ställningstagandet.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Helt kort, herr talman, vill jag bara uttrycka den förhoppningen att – oavsett utgången av ärendet – de uttalanden som gjorts av företrädare för utskottet i den här debatten utöver vad man kan utläsa av själva betänkandet skall ha haft det positiva med sig att de kan bidra till att man vid denna omprövning kommer underfund med att det finns skäl att

bibehålla turisttappningarna i Stora Sjöfallet i deras nuvarande omfattning.

KARL-ERIK HÄLL (s):

Herr talman! Jag har lyssnat på debatten här och har väl inte särskilt mycket att tillägga. Jag kommer just från Gällivare kommun som har denna attraktion inom sitt område. Här har nu talats om värdet av turisttappningarna, och jag skall säga några ord om det utifrån den bedömning som vi gör i kommunen.

Först och främst vill jag framhålla att det är kommunens uppfattning – den har på olika sätt också framförts – att det är ett slöseri att tappa så mycket vatten till skådespel för så få människor. Vi har då sagt att även om Stora Sjöfallet är ett riksintresse – och det skall det väl vara – kunde man måhända byta vattentappningarna mot något annat som kunde vara av större intresse både för de människor som besöker området och för kommunen och dess turistväsende. Jag har ingen anledning att lägga mig i diskussionen om huruvida det är 100 eller 5 000 människor som ser dessa vattenmassor. Det finns emellertid en ganska utförlig statistik, och de uppgifter som bygger på dem är förmodligen riktiga. Vi har gjort undersökningar i kommunen och funnit att det är riktigt att säga att det är ett fåtal människor, åtminstone genomsnittligt, som ser vattentappningarna. Vi tycker därför att det vore rimligt att göra en omprövning, och det har kommunen hemställt om att man skall göra. Vi har då också dristat oss föreslå vad man enligt vår uppfattning skulle kunna använda dessa medel till, nämligen till något som inte bara för turisterna utan också för den egna befolkningen skulle vara av väsentligt större värde än den här vattentappningen kan anses vara. Det finns andra saker i de här områdena som är betydligt mer intressanta, både för kommunens eget folk och för ditresande turister, än att under några dagar eller vid något enstaka tillfälle titta på ett vattenfall som genom en stunds vattentappning nödortfugt återställts till vad det en gång var eller näst intill.

Naturvårdsverket föreslår att man skall fondera medlen och använda dem till andra åtgärder i samråd med kommunerna och naturligtvis också andra intressenter. Jag är angelägen att fråga utskottets ledamöter om samrådet verkligen kan anses vara värt någonting. Jag menar att samråd kan vara till olika grad förpliktande. Jag skulle bli väldigt besviken om utskottet med samråd i detta sammanhang menar någonting formellt för att sedan naturvårdsverket skall kunna göra som man själv finner för gott. Det är angeläget att kommunen och andra berörda får ett avgörande inflytande över hur de här medlen skall användas.

Jag ser ingen anledning att återremittera ärendet till utskottet för förnyad prövning. Utskottsförslaget överensstämmer i varje fall med kommunens uppfattning. Men jag förutsätter att det blir ett mycket starkt hänsynstagande till bland annat kommunernas synpunkter på hur medlen skall användas. I

den förvisningen kan jag för min del yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

TREDJE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande det av Tore Claeson under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till jordbruksutskottet för ytterligare beredning. Om detta yrkande avslås företas utskottets hemställan till avgörande i ett sammanhang.

Jag erinrar om att det i 4 kap. 9 § riksdagsordningen föreskrives följande: "Ärende, i vilket utskott har avgivit betänkande, skall från kammaren återförvisas till utskottet för ytterligare beredning, om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till yrkande om det."

Propositioner gavs på dels bifall till, dels avslag på återförvisningsyrkandet, och förklarades att mindre än en tredjedel av de röstande hade besvarat den först framställda propositionen med ja och att kammaren alltså avslagit återförvisningsyrkandet. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren avslår det av Tore Claeson under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av den i jordbruksutskottets betänkande 12 upptagna frågan till utskottet för ytterligare beredning röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Erhåller nej minst en tredjedel av de avgivna rösterna har kammaren bifallit återförvisningsyrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades att mer än två tredjedelar av de röstande hade besvarat den först framställda frågan med ja och att kammaren alltså avslagit återförvisningsyrkandet. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 304
Nej - 18

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Propositioner gavs därefter på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av Tore Claeson under överläggningen framställda yrkandet att riksdagen skulle avslå motion 754 av Göthe Knutson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 45

Onsdagen den
5 december 1979

Stora Sjöfallet
m. m.

Nr 45

Onsdagen den
5 december 1979

Miljöfarligt avfall

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 12 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av Tore Claeson under överläggningen framställda yrkandet om att riksdagen avslår motion 754 av Göthe Knutson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 18
Avstår - 3

§ 5 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1979/80:13 med anledning av motioner om fiskefrågor m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Miljöfarligt avfall

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1979/80:14 med anledning av motioner om miljöfarligt avfall.

JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Jordbruksutskottets betänkande nr 14 behandlar miljöfarligt avfall. På förslag av den socialdemokratiska regeringen beslöt 1975 års riksdag om en rad åtgärder för att bättre ta hand om kemiskt avfall. Tyvärr tvingas vi nu liksom vid föregående riksmöte konstatera att besluten från 1975 inte har fullföljts. Ansvar för detta vilar på de borgerliga regeringarna. Frågan om en central behandlingsanläggning har ännu inte fått sin lösning. Den s. k. avfallsdeklarationen har inte fullt ut genomförts, vilket allvarligt försvårar för såväl kommuner som samhällsföretaget Svensk Avfallskonvertering AB att bedöma arten, sammansättningen, mängden och hanteringen av det miljöfarliga avfallet.

Jag tvekar inte att påstå att den nuvarande hanteringen av det kemiska avfallet tenderar att bli ett av våra allvarligaste och mest akuta miljöproblem. Det handlar om ett växande problem i ordets verkliga mening. SAKAB tvingas nu att temporärt lagra avfall och även utnyttja utländska behandlingsanläggningar. Den kemiska industrin har stora bekymmer med sitt avfall.

Vi beklagar, herr talman, att de borgerliga regeringarna ännu inte har löst dessa viktiga frågor. Vi socialdemokrater har genom ett särskilt yttrande till

utskottets betänkande velat understryka dels att frågan om omhändertagande av det miljöfarliga avfallet är en miljöfråga av högsta prioritet, dels att regeringen nu måste ta krafttag för att utan ytterligare tidsförskjutning lösa frågan om en central behandlingsanläggning så att avfallsdeklarationen genomförs i enlighet med 1975 års riksdagsbeslut.

SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Jan Fransson gör det ganska lätt för sig, när han går upp och beklagar sig över att någon anläggning inte har kommit till stånd enligt vad riksdagen hade räknat med. Det är lätt att beklaga sig. Men detta är ett överklagningsärende. Det måste man trots allt ta hänsyn till. Vi har i andra sammanhang för inte så länge sedan tagit en viss hänsyn till vad befolkningen i området har sagt och vad kommunerna har yttrat. I detta besvärssärende har de kommuner som ligger runt omkring Norrtorp klart meddelat att de inte vill ha denna anläggning.

Den förra folkpartiregeringen tillsatte en särskild utredare, som i dag har lagt fram förslag om var man skulle kunna placera denna anläggning. Utredaren fick i uppdrag att försöka ta fram en alternativ lokalisering av den destruktionsanläggning som tidigare var planerad till Norrtorp. Han har arbetat raskt. I dagens radiosändningar från Örebro sändaren kunde man höra att befolkningen både i Kumla och i Örebro, de som representerade Norrtorpsområdet, tyckte att han hade arbetat för snabbt.

Jag tycker att folkpartiregeringen gjorde rätt i att ta hänsyn till befolkningens önskemål och rädsla för att få denna destruktionsanläggning. Det förslag som i dag har framlagts visar att man med ett slutet system kan lösa destruktionsproblemet på ett annat sätt än man tidigare har tänkt sig. Så till vida är det bättre. Jag instämmer i Jan Franssons beklagande. Men orsaken till dröjsmålet är helt enkelt att det gäller ett överklagningsärende och att berörda kommuner och länsstyrelsen har gått emot den föreslagna förläggningen.

En sak gör det hela ännu besvärligare. En stor livsmedelsindustri ligger i närheten av den tänkta destruktionsanläggningen. Det har man tagit hänsyn till. Men ännu återstår, såvitt jag kan förstå, en remissomgång beträffande denna utredning. Ingen vill ha denna anläggning. Man tog upp en diskussion med Cementa för att få anläggningen placerad i Stora Vika. Det har också funnits andra alternativa lokaliseringssorter, men ingen har velat ha denna anläggning. I dag står vi med utredarens förslag om att anläggningen skall ligga i Norrtorp.

JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Jag är helt medveten om problemen, men det är just utredningen om en alternativ lokalisering som borde ha kunnat drivas fram snabbare. Vi har för vår del inte tagit ställning till någon speciell lokalisering av anläggningen. Det går väl ändå inte att komma ifrån, Sven Andersson, att borgerliga regeringar från 1976 haft ett odelat ansvar för verkställandet av riksdagens beslut. Vårt beklagande beror närmast på att det rör sig om

hantering av avfall med utomordentligt stora risker ur både hälso- och miljösynpunkt.

SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Jag vill inte hålla med om att denna utredning har tagit lång tid på sig. Den tillsattes i maj, och det har – som jag tidigare sade – i dagens debatt om utredningens förslag i Örebro lokalradio klagats över att den gått alltför snabbt fram.

Vidare har vi alla ett ansvar för detta ärende, och det skall vi självfallet inte undandra oss. Det är angeläget att vi får en destruktionsanläggning av detta slag. Men vad både trepartiregeringen och folkpartiregeringen tagit hänsyn till är att det är fråga om ett överklagningsärende. Vi har tagit hänsyn till befolkningen i området, berörda kommuner och länsstyrelsen, som alla gått emot lokaliseringen till Norrtorp.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 AB Asea-Atoms verksamhet

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:8 med anledning av propositionen 1979/80:14 om AB Asea-Atoms verksamhet jämte motio-
ner.

I propositionen 1979/80:14 (industridepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna ett i propositionen redovisat konsortialavtal mellan staten och ASEA i vad det innefattade en utvidgning av AB Asea-Atoms verksamhetsområde,
2. till Energiteknisk forskning och utveckling vid Studsvik Energiteknik AB på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att regeringen skall bemyndigas att godkänna ett konsortialavtal mellan staten och ASEA om att det av parterna gemensamt ägda AB Asea-Atom skall kunna bedriva verksamhet även utanför det kärntekniska området. I propositionen läggs vidare fram förslag om medelsanvisning på tilläggsbudget I med anledning av att Asea-Atoms verksamhet enligt avtalet skall bedrivas även under år 1980. Till följd härav bör ytterligare 6 milj. kr. anvisas för Energiteknisk forskning och utveckling vid Studsvik Energiteknik AB.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna
1979/80:90 av Ivar Franzén (c) och

Nr 45

Onsdagen den
5 december 1979

1979/80:91 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

*AB Asea-Atoms
verksamhet*

1. avslå propositionen 1979/80:14 om AB Asea-Atoms verksamhet,
2. uttala sig för en successiv avveckling av Asea-Atoms verksamhet inom kärnenergiområdet,
3. begära att regeringen utformade ett nytt avtal mellan staten och ASEA enligt i motionen framförda synpunkter.

Utskottet hemställde

1. beträffande 1979 års konsortialavtal rörande Asea-Atom att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:14 mom. 1 och med avslag på motionen 1979/80:91 yrkandet 1 i ifrågavarande del bemyndigade regeringen att godkänna konsortialavtalet mellan staten och ASEA i vad det innefattade en utvidgning av Asea-Atoms verksamhetsområde,
2. beträffande avveckling av Asea-Atoms verksamhet inom kärnenergiområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:91 yrkandet 2,
3. beträffande nytt avtal mellan staten och ASEA att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:91 yrkandet 3 i ifrågavarande del,
4. beträffande viss utvidgning av Asea-Atoms verksamhetsområde att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:90 i ifrågavarande del,
5. beträffande krav på enighet i styrelsen för Asea-Atom som villkor för vissa beslut att riksdagen skulle avslå
 - a) motionen 1979/80:90 i ifrågavarande del,
 - b) motionen 1979/80:91 yrkandet 3 i ifrågavarande del,
6. beträffande anslag att riksdagen med bifall till propositionen 1979/80:14 mom. 2 och med avslag på motionen 1979/80:91 yrkandet 1 i ifrågavarande del till Energiteknisk forskning och utveckling vid Studsvik Energiteknik AB på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Energifrågorna anses av de flesta tillhöra vår tids allra största frågor. Diskussionen om kärnkraftens vara eller inte vara har på ett utmärkt sätt ställt framtidsfrågorna i förgrunden. En bred folkopinion utvecklas nu mot en marsch in i ett av världens mest omfattande kärnkraftsprogram. Sverige har alltid legat väl framme i energiteknik, och vi har tidigt vunnit elkraft ur våra älvar. Vi har tidigt elektrifierat landet och löst distributionen av elkraft, vilket än i dag på sina håll i världen är ett stort hinder för utvinnande av elkraft ur t. ex. vatten.

Vi har också haft och har inom landet ett stort kunnande i vad gäller energiproduktion, och det företag som nu är inblandat i detta ärende, ASEA, har i varje fall under vår industriella uppgångsperiod efter kriget haft världsrykte.

Medan man ännu trodde blint på kärnkraftens möjligheter att försörja oss med billig energi och flera år innan någon ens nämnde att det fanns svåra avfallsfrågor förenade med kärnkraften, ingicks ett konsortialavtal mellan staten och ASEA om samarbete på reaktor- och bränsleområdet, innebärande att man tillskapade Asea-Atom.

Nu är det alltså dags att förnya avtalet. Och trots att halva befolkningen är mot kärnkraft och vill avveckla den helt, medan den andra halvan talar om en bortre parentes för kärnkraften någonstans vid tolv aggregat, innebär det föreslagna avtalet ingen rejäl ny satsning för Asea-Atom. Tvärtom säger man att för att företaget skall kunna börja arbeta inom områden utanför kärnkraften måste styrelsen vara helt enig. Detta skulle bli ett unikt förhållande, som alltså innebär att en enda person kan sätta stopp för en utveckling som, om man skall tro vad som sägs i energidebatten, praktiskt taget alla – oavsett om de är ja- eller nej-anhängare – anser är nödvändig. Det är alltså fråga om en utveckling av alternativen. Detta är helt fantastiskt.

Det energikunnande som jag nämnde finns inom ASEA och Asea-Atom måste nu ställas i samhällets tjänst för att tillsammans med kunnande inom andra områden – jag tänker t. ex. på folk som kan vindteknik utifrån sina flygtekniska kunskaper etc. – skapa möjligheter för oss att nå de alternativ som det talas om. Och jag poängterar att det inte bara är nej-sidan som talar om alternativ, utan det gör man också från det andra hållet.

Sysselsättningen vid Asea-Atom är ständigt på tapeten hemma i Västmanland, där förmodligen en av Sveriges mest kärnkraftsvänliga tidningar inte missar chansen att ständigt tala om hur illa det skall gå för teknikerna vid Asea-Atom, om vi avvecklar kärnkraften. Aldrig har man haft så stora bekymmer för så få, skulle man kunna säga för att travestera en känd politiker. Sysselsättningen där kan ju inte räddas genom att man låser fast Asea-Atom vid kärnkraften, som ändå inte har någon egentlig framtid. Hur gärna förespråkarna än vill att man skall bygga ut, så måste de inse att det i Sverige är i stort sett färdigbyggt. Och i utlandet står man inte precis i kö för att köpa nya reaktorer. T. o. m. i det land som i det socialistiska blocket är ledande när det gäller kärnteknologi, dvs. Sovjetunionen, har det nu satts i gång en debatt, där man så svagt har börjat ifrågasätta kärnkraften och om det verkligen är vettigt att för framtiden satsa på den.

Den enda vettiga lösningen för Asea-Atom är att ett nytt konsortialavtal tecknas som innehåller besked om samarbete inom atomteknologin bara så långt att man kan klara underhåll och säkerhet vid de sex eller tolv reaktorer som det för överskådlig framtid är fråga om i Sverige. Därutöver måste man omedelbart sätta i gång med en rejäl satsning på alternativen. Och då kan man ju inte ha ett avtal med en skrivning som säger att denna satsning bara kan göras om ingen i styrelsen inlägger sitt veto. Det är ju i princip innebörden i att alla skall vara eniga – inte en enda får vara emot – för att man skall satsa på alternativen. Detta är ett onödigt hinder, om man menar allvar med det bortre parentestecknet och med att man skall satsa på alternativ utveckling.

Nej, bästa riksdagsledamöter – ni som eventuellt sitter på era rum och lyssnar på detta: hela detta avtal andas en helt annan politik än den som i dag

diskuteras ute bland folk och bland politiker i allmänhet.

Jag är starkt oroad över att avsikten med denna proposition, som lades fram av folkpartiregeringen, egentligen inte alls var att sätta det bortre parentes-tecknet, som det nu diskuteras om i de båda alternativen inför omröstningen. Avtalsförslaget har inte den inriktningen, utan vi kan i stället befara att regeringen vill hålla Asea-Atom fast vid atomtekniken så länge att företaget skall hinna få fram och marknadsföra bl. a. de små tätortsreaktorer som av någon anledning kallas för Secure. Det är alldeles klart att Asea-Atom självt arbetar efter den linjen. Häromveckan fick ledamöterna i Västerås kommunfullmäktige en mycket elegant broschyr med information om Secure, trots att Securereaktorerna inte alls finns med i dagens energidebatt eller i de förslag som hittills har förts fram när det gäller folkomröstningen. Dessa reaktorer har över huvud taget inte diskuterats vid energidebatten, utan de förs fram av Asea-Atom.

Herr talman! Detta konsortialavtal måste skrivas om. Propositionen måste avslås, och riksdagen bör besluta om en successiv avveckling av Asea-Atoms verksamhet inom kärnenergiområdet. Det måste skrivas ett nytt avtal som ger möjlighet till omfattande utveckling inom andra områden av energiproduktionen. Då räddar man verksamheten vid Asea-Atom – inte annars.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen nr 91.

IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Det är mycket positivt att Asea-Atom nu enligt utskottets hemställan ges möjlighet att verka utanför det kärntekniska området. Därmed kan den stora kunskap och den speciella kompetens som finns inom Asea-Atom även på sikt nyttiggöras och utvecklas. De anställda ges därigenom en möjlighet till tryggad anställning och ett meningsfyllt arbete. Sakförhållandet är ju ändå det, att oavsett om det inom tio år blir en avveckling av de sex kärnreaktorer som nu är i drift eller om parentestecknet sätts efter tolv reaktorer, så är kvarvarande arbete för Asea-Atom inom det kärntekniska området mycket begränsat.

I avvecklingsalternativet kommer kravet på och behovet av alternativ energi att ge Asea-Atom en omedelbar och långsiktig chans till tryggad sysselsättning. Jag vill påpeka att jag inte syftar på tillverkning av komponenter till koleldade kondenskraftverk. En storsatsning på kolkraft skulle bli precis samma felinvestering som kärnkraften; det är med inhemska förnyelsebara energikällor som bas som vi måste forma morgondagens energiproduktion. Övergångsmässigt måste vi bl. a. satsa hårt på värmepumpar, hushållning och återanvändande av energi. Inom detta område finns mycket avancerad värmeteknik, som kräver de kunskaper och den speciella kompetens som finns hos Asea-Atom.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att utskottet har tolkat det nya konsortialavtalet så, att det inte utgör något hinder för en förändring av Asea-Atoms verksamhet enligt de riktlinjer som redovisats i centerns energimotion 1978/79:2406.

Det är också positivt att det, enligt utskottets skrivning, inte föreligger

någon vetorätt för enskild styrelseledamot – det är parterna som skall vara överens – vad gäller beslut om upptagande av verksamhet utanför det kärntekniska området.

Genom utskottets skrivning har min motion, trots avstyrkandet, blivit mycket positivt behandlad. Med anledning av det vill jag, herr talman, avslutningsvis yrka bifall till utskottets hemställan.

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Hans Petersson i Hallstahammar slår in öppna dörrar med det anförande vi nyss fick lyssna till. Det Hans Petersson efterlyser är en alternativ produktion vid Asea-Atom. Det finns klart uttryckt i avtalet och i det utskottsbetänkande som vi nu behandlar att sådan produktion kan komma till stånd.

Vidare kritiseras den del av avtalet som förutsätter att den fyramannastyrelse som finns inom Asea-Atom skall vara enig när det gäller beslut om denna alternativa produktion. Jag är övertygad om att de avtalsslutande parterna i detta sammanhang vet vad de talar om och vet vad det innebär. Jag bara konstaterar, herr talman, att bakom formuleringarna och bakom detta avtal står också ett enhälligt näringsutskott, och jag ber därmed att få yrka bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande nr 8.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Tage Adolfsson säger att jag slår in öppna dörrar. Men det kan man väl inte säga, när det i den föreslagna avtalsskrivningen sägs att för att sådan verksamhet utanför kärnenergiområdet skall kunna komma i gång måste bolagets styrelse vara enig. Varför i all världen har man med denna passus? Varför har man inte inom en styrelse normala förhållanden med enkelt majoritetsbeslut? Det måste ju vara något sjukt när man vill sätta broms genom en enda persons veto. Det är ett helt onormalt förhållande inom ett område som ju de flesta borde vara överens om – utom möjligen moderaterna, som inte vill sätta den bortre parentesen.

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Våra erfarenheter av arbetet inom styrelsen för Asea-Atom är sådana att vi lugnt kan lämna styrelsen det förtroende som den här avtalsskrivningen innebär.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Det vore ju klädsamt om man kunde visa det förtroendet för oss som har en annan uppfattning att man tog bort passusen om enighet i styrelsen, så att vi slipper vara oroliga för att avtalet inte kommer att utnyttjas på det sätt som man bör göra.

Det är oerhört viktigt att det nu kommer i gång alternativ utveckling. Det är det enda sättet att rädda jobben.

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Det kanske vore mera klädsamt om vi här i kammaren insåg allvaret i den situation vi nu befinner oss i några månader före en folkomröstning. Kanske kommer vi till det resultatet in på nästa år att vi inser hur pass beroende av energi vi är i det här landet och därmed också tvingas att inse hur viktigt det är att Asea-Atom kan få verka för det ändamål som företaget från början är avsett att verka för.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Vi är ändå ganska överens om att det nu inte finns någon egentlig marknad för kärnkraft här i landet, ifall man då inte undantar ett alternativ i folkomröstningen som ännu inte har presenterats, nämligen en ohämmad utbyggnad. Håller vi oss till de alternativ som i dag finns, dvs. sex aggregat med avveckling under tio år eller tolv aggregat och avveckling under en längre tid, måste vi ha klart för oss att marknaden för Asea-Atoms verksamhet, som den nu är upplagd, är oerhört liten.

Konstruktionsarbetet är färdigt för reaktorerna 11 och 12, och jag ser ytterligt små möjligheter att exportera i den omfattning som sagts vara nödvändig för att företaget skall bli lönsamt. Det har ju talats om att man behöver leverera en reaktor per år.

Hela västvärlden står i kris vad beträffar kärnkraften och har inte tagit ställning för framtiden. I USA hade antalet beställningar på kärnkraftsreaktorer allvarligt gått ner redan före Harrisburg – ja, inte allvarligt som jag ser det, men avsevärt minskat.

Jag har fått uppgifter om att det s. k. smarta kapitalet, det som lätt flyttar sig från en lönande verksamhet till en annan, nu har satts in i den företagsamhet som sysslar med solenergin, där man räknar med att framtiden finns.

Enda sättet att rädda jobben vid Asea-Atom och få till stånd den utveckling som är nödvändig – enligt de två alternativ som i dag är kända i alla fall – är att ge fritt fram för en utveckling vid företaget av alternativa energislag. Och då ser jag inte något som helst skäl för att ha kvar passusen om att en enda person i styrelsen skall kunna hejda det.

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Jag förutsätter att Asea-Atoms styrelse har bättre möjligheter att bedöma den framtida utvecklingen för företaget än vad vi har från våra bänkar här i riksdagen. Jag tror att det också är säkrare att överlåta den uppgiften till bolagets styrelse i stället för att vi ägnar oss åt något slags verklighetsflykt som inte hör hemma i den här debatten.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Verklighetsflykt, det kan man kalla Tage Adolfssons senaste inlägg, om han menar att Asea-Atom skall fortsätta sin verksamhet efter styrelsens uppfattning, oberoende av hur samhällsdebatten går och oberoende av vad vi beslutar i fråga om energipolitiken. Det är ju utifrån de förutsättningarna som företagets verksamhet måste läggas fast.

Asea-Atoms styrelse måste väl ändå följa samhällsutvecklingen i övrigt. Eller hade Tage Adolffsson tänkt sig att företaget skulle fungera som något slags självständig energipolitisk maktfaktor i framtiden?

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Jag föreställer mig att Asea-Atom skall fungera som ett av de många goda redskap som är nödvändiga i det här landet för att vi om möjligt skall kunna tillförsäkra oss den energi som vi behöver i framtiden. Jag tror att vi har väldigt små utsikter att ens med Asea-Atom och alla de övriga resurser vi kan begagna oss av klara upp den situationen. Vi får inte förstöra de tillgångar vi har, och jag tror att vi skulle göra klokt i att inse allvaret i situationen, sådan den ser ut i dag.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Vi hävdar inte att man skall förstöra tillgångarna. Vi säger att det skall vara en successiv avveckling i en sådan takt att man kan klara service och säkerhetsfrågor för det antal aggregat som det kommer att beslutas om i folkomröstningen. Därutöver skall man satsa på alternativen.

Jag måste säga att det senaste beskedet från Västerås, nämligen att Asea-Atom går ut och bedriver marknadsföring – det måste man kalla det – genom att lämna broschyrer om en reaktor som inte diskuteras i energidebatten och som inte alls har förankring i de alternativ som i dag har presenterats, inger vissa farhågor. De bekräftas av Tage Adolffsson, när han säger att vi skall låta Asea-Atom sköta frågorna om vår framtida energi. Det skall man tydligen inte göra den politiska vägen.

IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Det är viktigt att komma ihåg att det är fråga om ett ettårigt avtal och att parterna skall vara överens. Parterna representeras i styrelsen av vardera två ledamöter. Och det är väl kanske inte orimligt att ha bestämmelsen om att parterna skall vara överens.

Men det finns också möjlighet – och det har jag vägt in som någonting positivt – att göra ytterligare justeringar i detta avtal inför de förhandlingar som ganska snart måste tas upp. Jag tror att vi borde kunna vara överens om att om vi ärligt menar att vi vill trygga framtiden för Asea-Atoms anställda, så borde alla goda krafter verka för att så snabbt som möjligt föra över verksamheten på de framtida energikällorna, på alternativen. Först då kan Asea-Atom få en realistisk framtid. Det får man inte, om vi halsstarrigt håller fast vid en felaktig satsning på kärnkraften.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 91 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Petersson i

Hallstahammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 8 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 91 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Petersson i Hallstahammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 300
Nej - 18

Mom. 2 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 91 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Petersson i Hallstahammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 8 mom. 2 och 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 91 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Petersson i Hallstahammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 300
Nej - 18

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 91 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Petersson i Hallstahammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
5 december 1979

*Arbetskadeskydd
för deltagare i
arbetsmarknads-
utbildning m. fl.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 8 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 91 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Petersson i Hallstahammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 18

Mom. 6

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Arbetskadeskydd för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m. fl.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1979/80:8 med anledning av motioner om arbetskadeskydd för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m. fl.

I detta betänkande behandlades motionerna
1978/79:427 av Gustav Lorentzon (vpk) och Karl Hallgren (vpk),
1978/79:793 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställt att riksdagen hos regeringen begärde förslag som innebar att övergångsbestämmelserna mellan de olika försäkringarna (1929, 1954 och 1977) för arbetsskada utformades så att alla skulle kompenseras efter likvärdiga regler i enlighet med 1977 års arbetsskadeförsäkringslag, oavsett yppandedag,

1978/79:1667 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) samt

1978/79:1812 av Rune Rydén m. fl. (m).

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. beträffande äldre skadefall avslå motionen 1978/79:793 yrkandet 1,
2. beträffande arbetsskadeförsäkring för elever i arbetsmarknadsutbildning avslå motionen 1978/79:427 yrkandet 1 och motionen 1978/79:1667 yrkandet 1,
3. beträffande retroaktivt försäkringsskydd avslå motionen 1978/79:427 yrkandet 2,
4. beträffande arbetsskadeförsäkring för alla studerande avslå motionen 1978/79:1812.

Ondsdagen den
5 december 1979

*Arbetskadeskydd
för deltagare i
arbetsmarknads-
utbildning m. fl.*

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! I anslutning till propositionen 1976/77:149 om arbetsmiljölagen väckte vpk en omfattande motion som tog upp hela problemet med de risker som de anställda dagligen utsätts för i sitt arbete. Den tekniska utveckling som arbetslivet genomgått har inte utnyttjats för att förbättra de anställdas arbetsförhållanden, även om vissa tunga arbetsuppgifter har försvunnit. Kapitalisternas ständiga jakt efter högsta möjliga profit har nödvändiggjort en effektivisering av arbetsprocesser. Specialisering av arbetsuppgifter, skiftarbete i ökad omfattning, användandet av allt fler kemiska ämnen, allt detta har sammanfattningsvis medverkat till en ökad sjukdoms- och skadefrekvens och direkt utslagning av människor från arbetslivet.

De konkreta ändringsförslag som ställdes av vpk i samband med behandlingen i syfte att förbättra lagförslaget röstades ner av riksdagen. I upprepade motioner har vpk sedan ställt olika förslag på grundval av de skadeverkningar som allt oftare avslöjas och som har sin grund i en dålig arbetsmiljö. Men i ett kapitalistiskt samhälle med privat ägande används människor i arbetslivet som en handelsvara, som inte ens anses behöva den kontinuerliga översyn som exempelvis maskiner anses behöva för att fungera. När de anställda inte längre är produktivt lönande, då läggs ansvaret över på samhället. Med utpressningshot om företagsnedläggning ges från ansvariga myndigheter dispens för fortsatt drift utan åtgärdande av skaderisker, trots medvetande om de konsekvenser detta kommer att innebära för arbetare.

Sammanfattningsvis var anledningen till vpk:s kritik av arbetsmiljölagen att lagförslaget överlämnade alla viktiga beslut till arbetarskyddsstyrelsen och inte gav de fackliga organisationerna någon avgörande maktbefogenhet att hävda arbetarnas intressen. Arbetsmiljöfrågor har i anslutning till olika vpk-motioner diskuterats i kammaren vid ett flertal tillfällen under hösten, och jag finner nu ingen anledning till en upprepad debatt. Men jag vill erinra om att vpk kommer att fortlöpande bevaka arbetsmiljöfrågorna i de arbetandes intresse.

Jag skall därför bara kort beröra de två vpk-motioner som behandlas i socialförsäkringsutskottets betänkande – motioner som har sin grund i dålig arbetsmiljö, men som tar upp brister i den arbetsskadeförsäkringslag som fr. o. m. den 1 juli 1977 ersatte lagen om yrkesskadeförsäkring.

Motion 793 yrkande 1 som rör registreringen av arbetsskador, där vi kräver att övergångsbestämmelserna mellan de olika försäkringarna (1929, 1954 och 1977) för arbetsskada utformas så att alla kompenseras efter likvärdiga regler som 1977 års arbetsskadeförsäkringslag, oavsett yppandedag. Det är otidsenligt att en förbättrad lagstiftning som den avseende skadereglering inte slår igenom för samtliga anställda som drabbas av en arbetsskada. En stor del av de arbetsplatskador som nu uppmärksammas kan hänföras till långvarig vistelse i en farlig arbetsmiljö. Det borde vara en självklarhet att full ersättning för inkomstbortfall vid arbetsskada alltid skall utgå. Detta oavsett om det är ett olycksfall eller en skada till följd av en inverkan som skett före lagens ikraftträdande. Och det är anmärkningsvärt att vissa skadefall fortfarande kan handläggas efter 1929 års yrkesskadeförsäkringslag på grund

Onsdagen den
5 december 1979

*Arbetskadskydd
för deltagare i
arbetsmarknads-
utbildning m. fl.*

av övergångsbestämmelsernas utformning.

Enligt utskottet tillämpades samma princip år 1955 när yrkesförsäkringslagen ersatte 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete och 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar – en princip som det nu vore dags att överge. De svårigheter i bedömningen om vilket som är en arbetsskada, som utskottet anför i sitt betänkande, borde i dag vara möjligt att lösa.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motion 793 yrkande 1.

När det gäller motion 427 om försäkringsskydd för elever som deltar i arbetsmarknadsutbildning har jag inget yrkande. Enligt utskottets betänkande kommer ett utredningsresultat från riks-försäkringsverket att föreligga inom kort.

Vi vill gärna tro att riks-försäkringsverket uppmärksammat den brist i lagen som inte bara vpk har påtalat och att denna brist också omedelbart rättas till. Vpk avvaktar därför men återkommer i annat sammanhang om så blir nödvändigt. Jag vill ändå tillägga att det är otillfredsställande att det tar så lång tid att åtgärda en uppenbar brist i en lagstiftning. För exempelvis AMU-eleverna innebar den nya lagen om arbetsskadeförsäkring en uppenbar försämring, som kunde ha rättats till utan att föregås av en utredning.

ARNE LINDBERG (c):

Herr talman! Jag vill endast med en minimal motivering yrka bifall till utskottets hemställan.

Socialförsäkringsutskottet har vid arbetet med de frågor som behandlas i betänkandet nr 8 funnit att man i yrkesskadeförsäkringen på ett tillfredsställande sätt har angripit problemet yrkesskada före den 1 juli 1977.

Genom medel från yrkesskadefonden kan compensation ges i de särskilda fall där den gamla lagen begränsar försäkringens verkningsområde.

Utskottet framhåller även att det numera inte är den medicinska utan den ekonomiska invaliditeten som grundar rätt till ersättning, varför det knappast är möjligt att göra en omprövning av alla äldre livräntor i enlighet med den nya lagens grundsatser.

Vidare finns det anledning att erinra om att en stor del av de äldre livräntorna grundar sig på en så låg medicinsk invaliditetsgrad att någon ersättning enligt lagen om arbetsskadeförsäkring knappast förelegat.

På grundval av vad som nu har anförts finner utskottet att den generella metod som har valts för att kompensera äldre skadefall är den lämpligaste.

Beträffande olika studerandekategorier konstaterar utskottet att studerande som genomgår utbildning, vari ingår moment med särskild risk för yrkesskada, redan omfattas av obligatoriskt arbetsskadskydd under denna del av utbildningen. Att därutöver vidga försäkringsskyddet till att omfatta elever i utbildning som ej är förenad med särskild risk för yrkesskada vill utskottet avstyrka.

Herr talman! Med denna korta motivering vill jag alltså yrka bifall till utskottets hemställan.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Även jag har läst utskottets betänkande. Jag kan förstå att de som skriver lagtext inte alltid kan överblicka alla de konsekvenser som en lag kan få för samtliga berörda. Men vad jag inte kan förstå och acceptera är att det skall vara så svårt och så tidsödande att ändra på uppenbara brister i en lag som negativt drabbar en viss kategori människor, att självklara och konkreta förslag alltid först måste in i utredningskvarnen som bara innebär ett fördröjande av beslut, som beträffande den nu behandlade frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 793 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karin Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 8 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 793 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Nordlander begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 299

Nej - 18

Mom. 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 9 Föredrogs

Näringsutskottets betänkande

1979/80:11 med anledning av regeringens skrivelse 1979/80:8 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 På förslag av tredje vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

Nr 45

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 22.29.

Onsdagen den
5 december 1979

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert